

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему
«ОСОБЛИВА РОЛЬ ПІДТРИМКИ ДЛЯ УКРАЇНИ З БОКУ
США В КОНТЕКСТІ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ
ПРОТИ НАШОЇ ДЕРЖАВИ»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-21
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

_____ Данілов О.М.
« ____ » _____ 2025 р.

Керівник роботи
к.е.н., доцент

_____ Микола СУХОМЛИН
« ____ » _____ 2025 р.

Рецензент _____

Центральноукраїнський національний технічний університет
 Факультет економічний
 Кафедра Міжнародних економічних відносин
 Рівень вищої освіти Бакалавр
 Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
 Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 _____ Іван МИЦЕНКО
 « _____ » _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Данілова Олександра Михайловича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Особлива роль підтримки для України з боку США в контексті широкомасштабної агресії Росії проти нашої держави

2. Керівник роботи

Сухомлин Микола Олексійович к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, систематизації та аналізу форм, напрямів і ефективності міжнародної підтримки держав у конфліктних ситуаціях, а також в оцінці масштабів та наслідків зовнішньої допомоги Сполучених Штатів Америки Україні після 24 лютого 2022 року з метою визначення перспектив подальшого стратегічного партнерства в умовах та після завершення війни.

Завдання: розкрити сутність поняття «міжнародна підтримка» в умовах збройних конфліктів та здійснити її типологізацію; проаналізувати основні теоретичні підходи до оцінки зовнішньої допомоги в політичному, економічному та безпековому контекстах; дослідити методологічні засади оцінювання ефективності міжнародної допомоги та застосовні індикатори результативності; проаналізувати трансформацію стратегічного партнерства між Україною та США після початку повномасштабного вторгнення РФ; охарактеризувати основні форми та обсяги підтримки США: військову, економічну, гуманітарну й політичну; оцінити вплив американської допомоги на обороноздатність, економіку та міжнародну суб'єктність України; сформулювати практичні рекомендації щодо зміцнення довгострокового партнерства між Україною та США.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доц. Сухомлин М.О.		
Розділ 2	доц. Сухомлин М.О.		
Розділ 3	доц. Сухомлин М.О.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	01.01.2025-09.01.2025	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	10.01.2025-24.01.2025	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	25.01.2025-02.02.2025	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	02.02.2025-28.02.2025	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.03.2025-25.03.2025	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	26.03.2025-20.04.2025	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	21.04.2025-20.05.2025	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	21.05.2025-08.06.2025	
9	Перевірка на плагіат	09.06.2025-14.06.2025	
10	Отримання відгуку наукового керівника	15.06.2025-18.06.2025	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	19.06.2025-24.06.2025	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2025 року

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« ____ » _____ 2025 року

Підпис здобувача

Анотація

Особлива роль підтримки для України з боку США в контексті широкомасштабної агресії Росії проти нашої держави. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти ступеня “бакалавр” за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» – Центральноукраїнський національний технічний університет. – Кропивницький. – 2025.

У бакалаврській роботі проаналізовано особливу роль підтримки, наданої Україні Сполученими Штатами Америки у контексті широкомасштабної агресії Російської Федерації після 24 лютого 2022 року. Розкрито теоретичні засади поняття міжнародної підтримки у період збройних конфліктів, а також типологію її форм – військової, економічної, гуманітарної, політичної та технічної. Окрему увагу приділено теоретичним і методологічним підходам до аналізу зовнішньої допомоги, зокрема через призму реалізму, лібералізму, конструктивізму, критичної теорії та неоінституціоналізму.

У роботі здійснено комплексний аналіз еволюції стратегічного партнерства між Україною та США: від моменту встановлення дипломатичних відносин до сучасного безпрецедентного рівня співпраці в умовах війни. Досліджено форми та обсяги допомоги США, включаючи програми Presidential Drawdown Authority (PDA), Ukraine Security Assistance Initiative (USAI), військову, фінансову та гуманітарну допомогу. Визначено вплив американської підтримки на обороноздатність України, її економічну стабільність і міжнародну суб'єктність.

Оцінено проблеми та ризики стратегічної взаємодії, пов'язані з політичними змінами, інформаційними загрозами та післявоєнною відбудовою. Обґрунтовано перспективи поглиблення довгострокового партнерства у сферах енергетичної та інформаційної безпеки. Сформульовано практичні рекомендації для посилення ефективності співпраці.

Ключові слова: міжнародна підтримка, США, Україна, збройний конфлікт, стратегічне партнерство, військова допомога, гуманітарна підтримка, інформаційна безпека, трансформація, зовнішня політика.

Annotation

The special role of support for Ukraine from the US in the context of Russia's large-scale aggression against our state. – Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis for the degree of higher education in the educational and professional program "International Economic Relations" in the specialty "International Economic Relations". – Central Ukrainian National Technical University. - Kropyvnytskyi. - 2025.

The bachelor's thesis the special role of support provided to Ukraine by the United States of America in the context of the large-scale aggression of the Russian Federation after February 24, 2022 is analyzed. The theoretical foundations of the concept of international support during armed conflicts are revealed, as well as the typology of its forms - military, economic, humanitarian, political and technical. Special attention is paid to theoretical and methodological approaches to the analysis of foreign aid, in particular through the prism of realism, liberalism, constructivism, critical theory and neo-institutionalism. The work provides a comprehensive analysis of the evolution of the strategic partnership between Ukraine and the United States: from the moment of establishing diplomatic relations to the current unprecedented level of cooperation in wartime. The forms and volumes of US assistance are studied, including the Presidential Drawdown Authority (PDA) programs, Ukraine Security Assistance Initiative (USAI), military, financial and humanitarian assistance. The impact of American support on Ukraine's defense capability, its economic stability, and international subjectivity is determined.

The problems and risks of strategic interaction associated with political changes, information threats, and post-war reconstruction are assessed. The prospects for deepening long-term partnership in the areas of energy and information security are substantiated. Practical recommendations are formulated to enhance the effectiveness of cooperation.

Keywords: international support, USA, Ukraine, armed conflict, strategic partnership, military aid, humanitarian support, information security, transformation, foreign policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ.....	9
1.1. Поняття та види міжнародної підтримки в умовах воєнних конфліктів.....	9
1.2. Теоретичні підходи до аналізу зовнішньої допомоги: політичний, економічний, безпековий аспекти.....	12
1.3. Методологічні підходи до оцінки ефективності міжнародної допомоги.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПІДТРИМКИ США ДЛЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ.....	21
2.1. Стратегічне партнерство між Україною та США: історичний контекст і сучасна трансформація.....	21
2.2. Форми та обсяги підтримки США: військова, економічна, гуманітарна, політична.....	30
2.3. Вплив допомоги США на обороноздатність, економіку та міжнародну суб'єктність України.....	46
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ ЗІ США В УМОВАХ ТА ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ.....	58
3.1. Перспективи довгострокового стратегічного партнерства між Україною та США.....	58
3.2. Українсько-американська співпраця у сфері інформаційної та енергетичної безпеки в умовах та після завершення війни.....	61
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, створила безпрецедентні загрози для безпеки, суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. У цих умовах питання міжнародної підтримки, зокрема з боку стратегічного партнера — Сполучених Штатів Америки, набуло виняткового значення. США стали одним із ключових донорів фінансової, військової, гуманітарної та політичної допомоги Україні, що суттєво вплинуло на зміцнення обороноздатності країни, стійкість економіки та функціонування державних інституцій в умовах війни.

Роль США у стримуванні російської агресії виходить за межі двосторонніх відносин і має глобальний вимір, адже демонструє солідарність демократичного світу із країною, яка бореться за свободу, права людини та міжнародний правопорядок. Наявність численних програм підтримки, таких як Presidential Drawdown Authority (PDA), Ukraine Security Assistance Initiative (USAI), а також політична підтримка на рівні Конгресу, адміністрації Президента США, Пентагону та Держдепартаменту свідчать про системний і довгостроковий характер взаємодії.

Дослідження особливої ролі американської підтримки дозволяє глибше зрозуміти механізми міжнародної солідарності, визначити її вплив на здатність України вести оборонні дії, захищати цивільне населення, відновлювати критичну інфраструктуру та проводити реформи навіть в умовах війни.

У зв'язку з цим вивчення масштабів, структури та наслідків допомоги США є вкрай актуальним як з точки зору міжнародної економіки та геополітики, так і для практичного розуміння ефективних моделей міжнародного партнерства в умовах збройного конфлікту.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні, систематизації та аналізі форм, напрямів і ефективності міжнародної підтримки держав у конфліктних ситуаціях, а також в оцінці масштабів та наслідків зовнішньої допомоги Сполучених Штатів Америки Україні після 24 лютого

2022 року з метою визначення перспектив подальшого стратегічного партнерства в умовах та після завершення війни. Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **основні завдання**:

- розкрити сутність поняття «міжнародна підтримка» в умовах збройних конфліктів та здійснити її типологізацію;
- проаналізувати основні теоретичні підходи до оцінки зовнішньої допомоги в політичному, економічному та безпековому контекстах;
- дослідити методологічні засади оцінювання ефективності міжнародної допомоги та застосовні індикатори результативності;
- проаналізувати трансформацію стратегічного партнерства між Україною та США після початку повномасштабного вторгнення РФ;
- охарактеризувати основні форми та обсяги підтримки США: військову, економічну, гуманітарну й політичну;
- оцінити вплив американської допомоги на обороноздатність, економіку та міжнародну суб'єктність України;
- визначити ключові проблеми, ризики та перспективи подальшої українсько-американської співпраці в умовах та після завершення війни.
- сформулювати практичні рекомендації щодо зміцнення довгострокового партнерства між Україною та США.

Об'єктом дослідження є процеси міжнародної підтримки держав у період збройних конфліктів. Предметом - механізми, форми, масштаби та ефекти міжнародної допомоги, зокрема підтримки США Україні після 24 лютого 2022 року, а також перспективи розвитку стратегічного партнерства між двома державами.

Методологічну основу роботи становлять системний підхід до вивчення міжнародних процесів, принципи міждисциплінарного аналізу (економічного, політичного, безпекового) та застосування якісних і кількісних методів аналізу. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, порівняльно-історичний метод, контент-аналіз нормативно-правових документів, інституційний підхід, а також елементи прогнозування.

Наукова цінність бакалаврської роботи полягає у комплексному теоретико-методологічному аналізі феномену міжнародної підтримки в умовах повномасштабної війни, а також у критичному осмисленні еволюції політичних підходів до розуміння стратегічного партнерства між державами.

В межах роботи: систематизовано сучасні концептуальні підходи (реалістичний, ліберальний, конструктивістський, інституціональний, критичний тощо) до тлумачення міжнародної підтримки та розкрито їхню релевантність у контексті гібридної війни; обґрунтовано трансформацію категорії «міжнародна підтримка» у зв'язку з новими безпековими реаліями та потребами України; проведено міждисциплінарний аналіз на прикладі українсько-американської співпраці; на основі узагальнення емпіричних даних сформовано структуроване уявлення про масштаби, напрями та інструменти американської допомоги в період 2022–2024 роки. Отже, робота робить внесок у розвиток академічної дискусії щодо нових моделей міжнародного партнерства, взаємозалежності у сфері безпеки та ефективності підтримки в кризових ситуаціях.

Практична цінність дослідження полягає у прикладному характері напрацювань, які можуть бути використані: державними структурами України для планування стратегічної взаємодії з міжнародними донорами та інституціями; аналітичними центрами та громадськими організаціями для розробки рекомендацій з підвищення ефективності зовнішньої допомоги та адаптації її до довгострокових цілей розвитку; освітніми установами як основа для навчальних курсів у галузі міжнародної економіки, безпеки та публічного управління. Окрім того, окреслені в роботі висновки можуть бути використані у підготовці нормативних документів, програм технічної допомоги, грантових заявок, стратегій публічної дипломатії та інфраструктурних проєктів у сфері післявоєнної відбудови.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

1.1. Поняття та види міжнародної підтримки в умовах воєнних конфліктів

Міжнародна підтримка в умовах воєнних конфліктів є невід'ємною частиною глобальної системи безпеки, яка дозволяє державам, що зазнали агресії або перебувають у стані збройного протистояння, зберегти стабільність, забезпечити захист населення та відновити функціонування державних інституцій.

У широкому розумінні під міжнародною підтримкою мається на увазі комплекс зовнішньої допомоги, яку надають держави, міжнародні організації, фінансові установи, неурядові організації та благодійні фонди з метою посилення обороноздатності, гуманітарного забезпечення, економічної стабілізації та післяконфліктного відновлення країни-реципієнта.

Згідно з підходами ООН, міжнародна підтримка у період воєнних дій включає три ключові компоненти: оперативну допомогу для негайного реагування (emergency response), довгострокову підтримку (long-term assistance), а також дипломатичне та політичне посередництво для деескалації конфлікту [13].

В умовах повномасштабної війни, як-от у випадку України, усі ці складові задіяні одночасно, що формує поліструктурну модель підтримки з боку міжнародної спільноти.

Особливе значення міжнародна підтримка має у випадках, коли країна-реципієнт не може самостійно забезпечити функціонування критичної інфраструктури, обороноздатність та соціальні гарантії для населення через знищення виробничих потужностей, бюджетний дефіцит та постійні ризики безпеці.

Міжнародна підтримка в умовах війни поділяється на декілька основних видів залежно від її цілей, суб'єктів та механізмів реалізації.

Основні типи такої підтримки:

– Військова (безпекова) допомога - вид допомоги, який охоплює надання озброєння, військової техніки, боєприпасів, спорядження, розвідувальної інформації, а також підготовку військовослужбовців.

Військова підтримка зазвичай надається на двосторонній основі (наприклад, через механізм Presidential Drawdown Authority (PDA) у США) або в межах багатосторонніх форматів, таких як Рамштайнська контактна група з оборони України. Така допомога є ключовою для стримування агресора і дозволяє державі-реципієнту вести бойові дії на більш технологічному рівні.

– Гуманітарна допомога – напрям, який охоплює постачання продовольства, медикаментів, засобів гігієни, тимчасового житла для переміщених осіб, підтримку медичних закладів і системи освіти.

В умовах збройних конфліктів гуманітарна допомога часто є життєво необхідною для мільйонів цивільних.

Надання гуманітарної допомоги регламентується міжнародним правом, зокрема Женевськими конвенціями та Статутом ООН.

– Економічна та фінансова підтримка, яка включає кредити, гранти, макрофінансову допомогу, технічну допомогу, пільгове фінансування та реструктуризацію зовнішнього боргу. Її метою є підтримка функціонування державного бюджету, стабілізація банківської системи та недопущення економічного колапсу. Наприклад, Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк відіграють важливу роль у фінансуванні дефіциту бюджету воюючих країн, тоді як Європейський Союз надає макрофінансову допомогу в межах спеціальних інструментів.

– Політико-дипломатична підтримка, являє собою визнання країни-реципієнта як жертви агресії, ухвалення резолюцій міжнародними організаціями, запровадження санкцій проти агресора, створення спеціальних трибуналів, а також посередницькі зусилля у врегулюванні конфлікту. Такий тип підтримки має значення як у правовому, так і в репутаційному вимірах.

– Технічна та інституційна допомога – є компонентом, який

спрямований на забезпечення функціонування державного управління, судової системи, протидії корупції, цифровізації державних послуг та інституційної адаптації до міжнародних стандартів (стандартів ЄС або НАТО).

Суб'єктами міжнародної підтримки виступають:

- окремі держави (двостороння допомога);
- міжнародні організації (ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ, Червоний Хрест тощо);
- фінансові інституції (МВФ, Світовий банк, ЄІБ, ЄБРР);
- неурядові організації та благодійні фонди;
- приватні донори, корпорації та діаспорні спільноти.

Механізми реалізації включають: створення фондів екстреної підтримки; використання механізмів швидкого реагування (наприклад, гуманітарні коридори); підписання урядових угод про оборонне співробітництво; залучення до двосторонніх і багатосторонніх форматів координації; застосування грантових програм, пільгових кредитів або лізингових механізмів (ленд-ліз США).

Наявність зовнішньої допомоги дозволяє державі не лише ефективніше протидіяти агресії, а й зберігати функціональність економіки та суспільства. У випадку України, міжнародна підтримка дозволила: стабілізувати фінансову систему; зберегти соціальні виплати; здійснювати відновлення інфраструктури після обстрілів; підтримувати операційну спроможність оборонного сектору; пришвидшити євроінтеграційні процеси та реформування інституцій. Крім того, військова допомога не лише зміцнює обороноздатність, а й стимулює розвиток внутрішнього ОПК, технологічне оновлення армії, адаптацію до стандартів НАТО.

Таким чином, міжнародна підтримка в умовах воєнних конфліктів є багатокомпонентним і багаторівневим явищем, яке поєднує гуманітарні, військові, економічні та політичні інструменти. Вона забезпечує стійкість держави у критичних умовах, знижує навантаження на бюджет, сприяє захисту цивільного населення та створює передумови для післявоєнного відновлення.

Ефективність такої підтримки значною мірою залежить від координації зусиль міжнародної спільноти, прозорості використання ресурсів та політичної волі держави-реципієнта.

1.2. Теоретичні підходи до аналізу зовнішньої допомоги: політичний, економічний, безпековий аспекти

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, стала переломним моментом не лише для українського суспільства та системи національної безпеки, а й викликала серйозну трансформацію усталених категорій у сфері політичної науки. Одним із таких понять, що потребує оновленого осмислення, є категорія «міжнародна підтримка». В умовах затяжної війни нового покоління, яка поєднує класичні збройні дії з інформаційними, економічними та гібридними атаками, вичерпали себе попередні концепції розуміння сутності та функцій міжнародної підтримки.

Беззаперечним є факт, що без широкомасштабної підтримки з боку міжнародної спільноти — дипломатичної, оборонної, правової, економічної, технічної, гуманітарної — Україна навряд чи змогла б вистояти в перші, найкритичніші місяці війни. Проте подальший перебіг збройного конфлікту показав, що питання не лише у кількості чи обсягах допомоги, а й у якості, своєчасності, стратегічній прив'язці до довгострокових інтересів, як України, так і донорських країн. Відтак, концепт міжнародної підтримки вимагає поглибленого переосмислення як у національному, так і у глобальному політичному контексті.

У цій публікації ми зосередимося на аналізі провідних теоретичних підходів до розуміння міжнародної підтримки в межах сучасної політологічної думки, а також окреслимо передумови формування оновленого концепту міжнародної підтримки в умовах сучасної російсько-української війни, яка трансформує саму природу міжнародної взаємодії.

У традиційній політичній науці виокремлюють сім базових теоретичних підходів до інтерпретації феномену міжнародної підтримки: реалістичний, ліберальний, конструктивістський, критичний, неоінституціоналістський, глобалістський та підхід залежності. Кожен з них відображає окрему логіку пояснення динаміки міжнародних відносин, мотивації держав-акторів та механізмів підтримки.

Реалізм залишається одним із найвпливовіших концептів у сфері міжнародних відносин. Він виходить із аксіоми, що національні держави є ключовими акторами міжнародної системи, яка за своєю природою є анархічною, тобто позбавленою єдиного вищого регулятора. У такій системі кожна держава керується власними інтересами, головним серед яких є виживання, забезпечення безпеки та досягнення стратегічної переваги.

Згідно з цим підходом, міжнародна підтримка трактується як інструмент реалізації інтересів — як країни-донора, так і країни-реципієнта. Наприклад, військова допомога може бути зумовлена не лише альтруїзмом чи моральною солідарністю, а й бажанням не допустити розширення сфер впливу ворожої держави або утримати регіон від дестабілізації. У межах реалізму підтримка набуває характеру балансу сил, а не солідарності чи співпраці.

Ідея недоторканності державного суверенітету лежить в основі цього підходу. Будь-яка зовнішня допомога сприймається через призму захисту суверенітету, самостійності ухвалення рішень та збереження політичної автономії. Водночас реалізм визнає, що держава-реципієнт має право приймати допомогу, якщо це відповідає її інтересам, проте не допускає надмірної залежності, що може трансформувати допомогу у форму контролю.

Загалом, реалізм демонструє скептичне ставлення до міжнародних організацій та наддержавних інституцій, зокрема ООН, ЄС або НАТО, розглядаючи їх як похідні від волі сильніших держав. Згідно з цією логікою, міжнародні організації не здатні суттєво змінити базову природу міжнародної системи, оскільки їх ефективність прямо залежить від волі провідних держав, а не від формальних процедур чи норм.

У контексті сучасної війни в Україні реалістичний підхід дозволяє пояснити стратегічну підтримку США, Великої Британії та країн ЄС, виходячи з бажання запобігти поширенню впливу РФ, забезпечити контроль над східним флангом НАТО, захистити енергетичну та логістичну безпеку регіону. Таким чином, допомога Україні розглядається не як акт альтруїзму, а як елемент геополітичного самозахисту західних демократій.

Ліберальна школа міжнародних відносин пропонує альтернативну до реалізму логіку трактування міжнародної підтримки, виводячи її з ідеї співпраці, інтернаціоналізму та взаємозалежності держав. Основним положенням ліберального підходу є те, що не лише держави, але й міжнародні організації, транснаціональні корпорації, неурядові організації та окремі громадяни є значущими акторами в глобальній політиці.

На відміну від реалістів, ліберали вважають, що міжнародне співробітництво є можливим і необхідним, а конфлікти не є неминучими. Міжнародна підтримка у цьому контексті сприймається як інструмент побудови колективної безпеки, посилення демократичного урядування, захисту прав людини та сталого розвитку. Вона спрямована не на баланс сил, а на запобігання конфліктам через зміцнення взаємної довіри.

Ключову роль у цьому процесі відіграють міжнародні організації, такі як ООН, ОБСЄ, МВФ, ЄС, НАТО, які формують правову, процедурну та нормативну основу для надання допомоги. Наприклад, механізми моніторингу, прозорості, антикорупційні умови або стандарти демократії та верховенства права стають частиною умов зовнішньої підтримки.

У випадку України, ліберальний підхід добре пояснює масштабну участь міжнародних організацій у процесах гуманітарного реагування, розвитку систем охорони здоров'я, освіти, підтримки енергетичної стійкості. Більш того, він знаходить відображення у прагненні України інтегруватися до ЄС, що, по суті, є виразом глибокої інституційної співпраці, заснованої на взаємних цінностях.

Конструктивізм розглядає міжнародну підтримку як соціально зумовлене явище, яке формується через взаємодію суб'єктів, спільні цінності, уявлення, ідентичності та дискурси. Головна теза конструктивізму полягає в тому, що реальність міжнародної політики є не об'єктивно заданою, а такою, що конструюється соціально та культурно.

У цьому підході міжнародна допомога розглядається як форма нормативного впливу і м'якої сили (*soft power*), коли країна-реципієнт не лише отримує ресурси, а й залучається до певного ціннісного порядку – наприклад, демократії, прав людини, гендерної рівності, екологічної стійкості. Таким чином, надання допомоги стає частиною політики ідентичності, де донор і реципієнт формують нову модель відносин, що базується на спільному бачення майбутнього.

З позиції конструктивізму, російсько-українська війна є не лише збройним конфліктом, а боротьбою ідентичностей, історичних наративів, символів і смислів, у які втягнута міжнародна спільнота. Підтримка України розглядається не як суто утилітарна дія, а як визнання її належності до демократичного світу й спроба зміцнити глобальну ідентичність Заходу. Наприклад, публічні заяви, дипломатичні візити, резолюції та символічні жести (наприклад, виступ президента України у парламентах інших країн) – це також прояви конструктивістської логіки підтримки.

Критична теорія міжнародних відносин ставить під сумнів усталені моделі політичного мислення і фокусується на структурній нерівності, неоколоніалізмі, ідеологічному контролі в системі глобальної допомоги. Згідно з цим підходом, міжнародна підтримка часто є інструментом впливу, який маскується під добродійність, але в дійсності спрямований на утвердження влади одних країн над іншими.

Критики підкреслюють, що формальні механізми допомоги можуть репродукувати асиметрії, утримуючи держави в залежності від зовнішніх центрів впливу, замість того, щоб сприяти їхній реальній самостійності.

Нав'язування реформ, структурних змін або обмежень щодо внутрішньої політики розглядається як прихована форма контролю.

У випадку України цей підхід особливо актуальний у контексті вимог міжнародних донорів щодо структурної перебудови економіки, судової системи, антикорупційної політики, яка може входити у протиріччя з національними інтересами або бути неправильно інтерпретованою у внутрішньому контексті. Таким чином, критичний підхід закликає до переосмислення ролі країни-реципієнта як активного суб'єкта, а не лише об'єкта зовнішнього впливу.

Неоінституціоналістський підхід зосереджується на значенні формальних і неформальних інститутів у формуванні міжнародних дій. Він визнає, що міжнародна система хоч і залишається анархічною, однак інститути здатні знижувати рівень невизначеності, підвищувати передбачуваність та ефективність взаємодії між державами.

З цієї точки зору, міжнародна підтримка структурується через механізми, які закріплені в угодах, регламентах, програмах – таких як COVAX, World Bank Emergency Programs, EU Recovery Instruments. Умови, які висуваються донорами (в тому числі щодо підзвітності, моніторингу, демократичності), не розглядаються як нав'язування, а як інструмент інституційної гармонізації.

У випадку України, неоінституціоналізм добре пояснює прагнення приєднатися до європейських структур, адаптувати законодавство до стандартів ЄС, налагодити інституційний діалог із НАТО. Це не лише прагнення до безпеки, а і спроба інституціонального вбудовування у Західну систему, де міжнародна підтримка виступає як міст між національною трансформацією та глобальною інтеграцією.

Глобалістський підхід – підхід, який відштовхується від тези про взаємозалежність глобального світу, де кризи в одній частині світу можуть мати наслідки для всієї планети. Відповідно, підтримка країни, що опинилася в стані конфлікту або катастрофи, є не лише проявом солідарності, але й

глобальною необхідністю, пов'язаною з безпекою, кліматом, міграцією, торгівлею.

У контексті війни в Україні цей підхід дозволяє осмислити: енергетичну кризу в Європі, викликану припиненням постачання російського газу; глобальні порушення в ланцюгах постачання продовольства; зростання напруги на глобальних фінансових ринках. Таким чином, допомога Україні є також способом стабілізації глобального середовища – від фінансової до продовольчої безпеки.

Теорія залежності – підхід, який бере початок у марксистській традиції і стверджує, що глобальна економічна система побудована на залежності периферії від центру, і міжнародна допомога часто лише закріплює цю структуру. Навіть програми розвитку або підтримки можуть мати форму економічного підпорядкування, де країна змушена перебувати у несиметричній залежності від кредиторів чи геополітичних патронів.

Для України це означає, що надмірна залежність від міжнародної допомоги – без паралельного розвитку власних інституцій та стійкої економіки – може призвести до вторинної вразливості. Теорія залежності закликає шукати баланс між допомогою і власною самодостатністю, між зовнішньою підтримкою і внутрішньою мобілізацією ресурсів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що сучасна російсько-українська війна стала каталізатором трансформації уявлень про міжнародну підтримку. Кожен із розглянутих підходів – від реалізму до критичної теорії – відкриває різні грані цього складного феномену, який вимагає міждисциплінарного осмислення та адаптації до нових реалій.

1.3. Методологічні підходи до оцінки ефективності міжнародної допомоги

Міжнародна допомога розглядається як інструмент підтримки держав, які перебувають у кризовому або перехідному стані, що потребують фінансових, технічних або гуманітарних ресурсів для стабілізації, відновлення або розвитку.

Проте сама наявність допомоги ще не є гарантією позитивних змін. Саме тому виникає потреба у методологічному підході до оцінки її ефективності – наскільки отримана допомога дійсно досягає поставлених цілей, використовується раціонально і створює довготривалий позитивний вплив.

У науковій і прикладній літературі ефективність міжнародної допомоги трактується як співвідношення досягнутих результатів до витрачених ресурсів, з урахуванням довгострокових наслідків та стійкості змін [13]. При цьому важливо враховувати не лише економічну вигоду, а й соціальні, інституційні, гуманітарні результати, які часто важче виміряти кількісно.

У міжнародній практиці існує низка методологічних підходів до оцінки ефективності допомоги.

Основними з них є:

1. Процесно-результативний підхід, який базується на співвідношенні між запланованими цілями (output) та фактичними досягненнями (outcome). Процес оцінки передбачає: аналіз планових показників (бюджет, часові рамки, очікувані ефекти); порівняння результатів з початковими цілями; визначення відхилень та причин неефективності. Даний підхід є універсальним і активно застосовується міжнародними організаціями, зокрема OECD DAC (Development Assistance Committee), Світовим банком, Європейською комісією.

2. Стейкхолдерський підхід, який враховує думки, потреби та оцінки різних груп стейкхолдерів – урядів, громадськості, донорів, партнерських організацій. Ефективність визначається не лише кількісними показниками, а й суб'єктивним задоволенням основних учасників процесу. Такий підхід дозволяє уникнути однобічності і врахувати культурний, соціальний та політичний контекст країни-реципієнта.

Методами оцінки можуть бути інтерв'ю, фокус-групи, опитування.

3. Інституційний підхід, який фокусується на впливі міжнародної допомоги на розвиток інституційної спроможності держави-отримувача. Підхід оцінює, наскільки підтримка сприяє створенню або посиленню ефективних структур управління, прозорості, верховенства права, демократичності

процедур.

Застосування інституційного підходу є особливо актуальним для країн із постконфліктною трансформацією, де важливо не просто «дати ресурс», а змінити правила функціонування системи.

4. Підхід на основі результативного управління. Дана методологія передбачає чітке формулювання очікуваних результатів, розробку індикаторів для їх вимірювання, постійний моніторинг і коригування стратегії. Оцінювання здійснюється на основі логічної матриці, яка структурує зв'язок між цілями, продуктами, результатами та впливом допомоги. RBM широко використовується ООН, USAID, Європейською Комісією.

Для оцінювання міжнародної допомоги необхідно застосовувати систему індикаторів, які дозволяють виміряти ступінь досягнення цілей. Їх поділяють на:

- кількісні (output indicators): обсяг наданих коштів, кількість реалізованих проєктів, охоплення населення програмою;
- якісні (outcome/impact indicators): покращення якості державного управління, зростання рівня довіри до інституцій, рівень інклюзії, стійкість результатів.

Одним із важливих критеріїв є вартість результату, тобто скільки коштує досягнення кожної одиниці ефекту. Наприклад, вартість одного реабілітованого об'єкта інфраструктури, одного працевлаштованого переселенця тощо.

У сучасній міжнародній практиці для оцінки ефективності допомоги застосовуються такі інструменти:

- логіко-структурний аналіз – розробка логічної моделі реалізації проєкту.
- SWOT-аналіз проєктів допомоги – аналіз сильних/слабких сторін, можливостей і загроз.
- індикаторна система M&E (Monitoring & Evaluation) – постійний збір та аналіз даних щодо реалізації цілей.

– оцінка за шкалою DAC (relevance, effectiveness, efficiency, impact, sustainability) – п'ять ключових критеріїв OECD.

Крім того, все ширше застосовується інтегрована багатофакторна оцінка, яка поєднує фінансові, соціальні, екологічні та політичні аспекти результативності підтримки. Поряд із тим, оцінка ефективності міжнародної допомоги супроводжується рядом проблем, серед яких: недостатня прозорість звітності з боку урядів; політизація допомоги – прив'язка до геополітичних інтересів; відсутність єдиної методології для порівняння ефективності в різних країнах; недооцінка якісних змін, які важко виміряти чисельно.

Таким чином, методологічні підходи до оцінки ефективності міжнародної допомоги є важливим інструментом не лише для донорів, але й для країн-реципієнтів, які прагнуть досягти максимальної результативності та відповідальності у використанні зовнішніх ресурсів.

У сучасних умовах критично важливо оцінювати не лише короткострокову результативність, а й довгостроковий вплив, стійкість і інституційну трансформацію, якої досягає країна завдяки міжнародній підтримці.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПІДТРИМКИ США ДЛЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

2.1. Стратегічне партнерство між Україною та США: історичний контекст і сучасна трансформація

Основним нормативно-політичним документом, що визначає рамки, цілі та засади стратегічного партнерства між Україною та США є Хартія стратегічного партнерства США-Україна. Її початковий варіант було підписано 19 грудня 2008 року, а оновлена версія — 10 листопада 2021 року, відображає нові геополітичні реалії та розширює напрями співпраці у сфері безпеки, енергетики, цифрової трансформації, демократії, освіти, культури, охорони здоров'я та відновлення після конфліктів.

У Хартії 2021 року окремо підкреслюється непохитна підтримка Сполученими Штатами суверенітету та територіальної цілісності України, зобов'язання посилювати обороноздатність нашої держави, а також співпрацю в контексті протидії гібридним загрозам, дезінформації та впливу авторитарних режимів. Документ закріплює стратегічний курс України на інтеграцію до євроатлантичного простору та посилену взаємодію з НАТО, а також передбачає розвиток спільних економічних, наукових і гуманітарних ініціатив.

Якщо говорити про історичні віхи розвитку стратегічного партнерства між Україною та США, варто виокремити такі періоди як:

I. 1991–1993 роки: встановлення дипломатичних відносин.

Після проголошення незалежності України Сполучені Штати офіційно визнали її суверенітет 25 грудня 1991 року, а 3 січня 1992 року було встановлено дипломатичні відносини.

Головним завданням того часу було закріплення міжнародно-правового статусу України як незалежної держави. У травні 1992 року відбувся перший візит Президента України Леоніда Кравчука до Вашингтону, в ході якого було підписано політичну декларацію та меморандум про взаєморозуміння між урядами двох країн.

Однією з головних тем переговорів був ядерний статус України — предмет інтенсивного діалогу у сфері роззброєння та приєднання до режиму нерозповсюдження ядерної зброї.

II. 1993–1997 роки: розвиток політичного діалогу та економічної підтримки

Із приходом до влади адміністрації президента США Білла Клінтона вектор двосторонніх відносин набув динамічного розвитку. США надали Україні фінансову допомогу обсягом понад 350 млн доларів США. У 1994 році Україна приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру», що ознаменувало початок системної безпекової кооперації. Цей період також позначився підписанням Будапештського меморандуму (грудень 1994 року), у якому США, Велика Британія та Росія гарантували безпеку України в обмін на відмову від ядерної зброї.

III. 1998–2000 роки: стратегічне партнерство і розширення співпраці

У 1998 році було започатковано формат Україна–США: стратегічний діалог, який охоплював питання економіки, енергетики, оборони та демократичного розвитку. У 2000 році США визнали Україну ринковою економікою, що створило передумови для поглиблення торговельної співпраці.

IV. 2003–2009 роки: партнерство в умовах глобальних викликів

Україна підтримувала США в міжнародних операціях, зокрема в Іраку. Водночас, у 2008 році було підписано першу версію Хартії стратегічного партнерства, яка офіційно закріпила новий рівень двосторонніх відносин.

V. 2010–2012 роки: період відносної стабільності

Цей етап позначився активною економічною співпрацею, однак стратегічна ініціатива з боку України в контексті євроатлантичної інтеграції дещо послабилась.

VI. 2013–2018 роки: перезавантаження після Революції Гідності

Після подій 2014 року та агресії РФ США стали одним із головних союзників України: були введені перші пакети оборонної допомоги, запущено

програми USAID, розширено санкції проти Росії. У 2018 році Україна отримала летальне озброєння, включно з протитанковими комплексами «Javelin».

VII. 2018 — до сьогодні: розширення стратегічного партнерства в умовах війни

Після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році США стали найбільшим донором військової, фінансової та гуманітарної допомоги для України. Було започатковано такі ключові інструменти підтримки, як: ініціатива безпекової допомоги Ukraine Security Assistance Initiative (USAI); підтримка через Агентство USAID, DFC та MCC, а також візити високопосадовців США до Києва та укладення міждержавних угод про довгострокове партнерство.

Таким чином, Хартія стратегічного партнерства та періодизація українсько-американських відносин засвідчують еволюцію від символічної дипломатії до глибокої політико-безпекової, економічної та гуманітарної кооперації. У 2024 році Сполучені Штати залишаються головним стратегічним союзником України в її боротьбі за незалежність, територіальну цілісність і демократичне майбутнє. Партнерство охоплює не лише урядовий рівень, а й широку підтримку з боку американського громадянського суспільства, бізнесу, наукових інституцій і української діаспори.

Першим фундаментальним політичним документом, що заклав основу для системного розвитку двосторонніх відносин між Україною та Сполученими Штатами Америки, стала «Хартія українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва», підписана у листопаді 1994 року. У цьому документі було чітко зафіксовано, що безпека України як суверенної та незалежної держави є важливим інтересом США, що визначило стратегічний характер партнерства на наступні десятиліття.

Одним із ключових історичних контекстів укладення цієї Хартії стали переговори щодо ядерного роззброєння України. Саме на Будапештському саміті ОБСЄ у грудні 1994 року Україна офіційно відмовилася від ядерного арсеналу, успадкованого від СРСР, і стала без'ядерною державою. В обмін на

це вона отримала гарантії безпеки, суверенітету та територіальної цілісності від провідних ядерних держав — США, Великої Британії, Росії, а також Франції та Китаю. Ці домовленості були формалізовані у Будапештському меморандумі, який став елементом міжнародної системи ядерного нерозповсюдження, а водночас — морально-правовим підґрунтям сучасної позиції США на підтримку України в умовах агресії з боку РФ.

Для зміцнення довіри та закріплення мирних домовленостей між Києвом і Вашингтоном, у травні 1995 року Президент США Білл Клінтон здійснив офіційний візит до Києва. Під час цієї історичної поїздки було підписано Спільну заяву президентів України та США, у якій американська сторона підтвердила підтримку демократичних та ринкових реформ в Україні, визнання її суверенітету, територіальної цілісності та права на власну зовнішньополітичну орієнтацію. У відповідь Президент України Леонід Кучма відвідав Вашингтон у лютому 1996 року, що засвідчило взаємну зацікавленість у довготривалому партнерстві. Того ж року, під час візиту міністра закордонних справ України до США, було ухвалене стратегічне рішення про започаткування офіційного формату стратегічного партнерства між двома державами. Це рішення стало новим етапом у відносинах: Україна посіла третє місце у світі за обсягами американської допомоги, поступаючись лише Ізраїлю та Єгипту. За даними Державного департаменту США, упродовж 1990–2001 років загальний обсяг допомоги, наданої Україні, склав понад 2 мільярди доларів США. Основними напрямками підтримки стали розбудова демократичних інституцій, підтримка приватного сектору, реформування енергетики, охорони здоров'я, оборонної сфери, а також гуманітарна допомога. Ця фінансова та технічна допомога зіграла вирішальну роль у стабілізації економічної ситуації в Україні в умовах глибокої трансформаційної кризи 1990-х років. Значні ресурси також надходили через міжнародні фінансові інституції — МВФ, Світовий банк, ЄБРР, з якими Україна почала активну співпрацю за підтримки США. Саме тоді були закладені основи для залучення зовнішніх

інвестицій, розвитку малого і середнього бізнесу та поступового переходу до ринкової економіки.

У контексті сучасної геополітичної ситуації, положення Хартії 1994 року та Будапештського меморандуму залишаються надзвичайно актуальними. Хоча Росія грубо порушила свої зобов'язання, США, навпаки, посилили політичну, військову та гуманітарну підтримку України, спираючись на принципи, закладені ще у 1990-х роках. У 2024 році ці документи набувають нового символізму як основа міжнародної солідарності та доказ довгострокової стратегічної відповідальності США перед українським народом.

Таким чином, підписання Хартії 1994 року стало не лише формальним актом дипломатичного визнання, а й відправною точкою для формування стійкого українсько-американського стратегічного партнерства, яке продовжує зміцнюватися у XXI столітті.

Кінець 1990-х років в українсько-американських відносинах часто характеризується як «період розчарування». Попри задеклароване стратегічне партнерство, Вашингтон дедалі більше висловлював незадоволення повільними темпами реформ в Україні, зростанням корупції та політичною нестабільністю. Відсутність послідовної економічної політики, часта зміна урядів, а також неспроможність забезпечити привабливий інвестиційний клімат значно ускладнили діалог із США.

Якщо у 1994–1996 роках Сполучені Штати розглядали Україну як перспективного демократичного партнера, що перебуває у складному перехідному періоді, то вже наприкінці 1990-х в американських політичних колах почали домінувати песимістичні оцінки, а відносини поступово втрачали динаміку. Україна не змогла реалізувати очікувану трансформацію в економіці, а високий рівень корупції стримував прихід американських інвесторів, що ще більше посилювало розчарування.

Кульмінацією цього періоду став візит президента США Білла Клінтона до Києва у грудні 2000 року — останній візит глави Білого дому перед завершенням його другого президентського терміну. У своїх заявах Клінтон

недвозначно дав зрозуміти, що відновлення довіри та активізація двосторонніх відносин можливі лише за умови проведення Україною глибоких внутрішніх реформ, передусім у сфері верховенства права, демократії та боротьби з корупцією.

Із приходом до влади у США Джорджа Буша-молодшого (2001) пріоритети зовнішньої політики США змістилися у бік нормалізації відносин з Росією, а Україна почала відходити на периферію американського зовнішньополітичного інтересу. Київ не сприймався вже як центр демократичної трансформації в регіоні, а скоріше як нестабільна держава з невизначеним курсом і слабким потенціалом впливу. У цьому контексті Україні довелося докладати додаткових зусиль для збереження статусу геостратегічного партнера США, насамперед шляхом активізації військової співпраці та миротворчої участі у міжнародних операціях (зокрема в Іраку).

У другій половині 2000-х років у відносинах між Києвом і Вашингтоном почали з'являтися ознаки стратегічного перегляду. Попри окремі скандали на тлі внутрішньої політичної нестабільності в Україні, американська адміністрація визнавала зростаючу важливість Києва як противаги впливу Росії у Східній Європі.

Особливо активізувалося партнерство у 2008 році, коли було підписано першу Хартію стратегічного партнерства між Україною та США, яка визначила довгострокову основу двосторонніх відносин. У документі були закріплені пріоритети співпраці в таких галузях, як енергетична безпека, оборона, демократичне врядування, торгівля та освіта.

Початок президентства Барака Обами у 2009 році також супроводжувався спробою оновити українсько-американський діалог. У квітні того року Україну відвідав перший заступник державного секретаря США Джеймс Стайнберг, а також радник Білого дому Девід Ліптон. Цей візит мав на меті підтвердити, що попри зміни адміністрації у США, Україна залишається стратегічним партнером, з яким Вашингтон готовий розвивати практичне співробітництво.

У ході переговорів було досягнуто домовленостей про поглиблення взаємодії в енергетичному секторі, зміцнення торгівельних відносин, а також посилення безпекової кооперації. Водночас, українська сторона отримала чіткий сигнал: подальший розвиток двосторонніх відносин безпосередньо залежить від темпів демократичних реформ, ефективності державного управління та боротьби з корупцією.

Таким чином, період 1998–2009 років став випробуванням на міцність українсько-американських відносин. Від етапу високих очікувань у середині 1990-х до фази охолодження та переоцінки у 2000-х роках, двостороннє партнерство зазнало серйозних коливань. Водночас, США не припиняли підтримку України, зберігаючи інституційні формати співпраці та фінансову допомогу.

Уроки цього періоду стали основою для майбутньої політики: в умовах зовнішніх загроз та глобальних викликів лише послідовна внутрішня трансформація, зміцнення демократичних інститутів і проєвропейський курс можуть забезпечити стабільне і довготривале партнерство з США. Сьогодні ці принципи лежать в основі поглибленої взаємодії, особливо після 2014 та 2022 років.

19 грудня 2008 року між Україною та Сполученими Штатами Америки було підписано першу Хартію стратегічного партнерства, яка заклала фундамент для поглиблення політичних, безпекових, економічних і гуманітарних відносин. У документі наголошувалося на важливості підтримки територіальної цілісності України, активізації співпраці у сфері оборони, запобігання глобальним кризам, а також розвитку зв'язків у сферах торгівлі, енергетики, демократії та міжлюдських контактів.

З метою реалізації положень Хартії у липні 2009 року було створено Українсько-Американську Комісію зі стратегічного партнерства, співголовами якої стали керівники зовнішньополітичних відомств обох держав. Цей формат став ключовим інституційним механізмом узгодження пріоритетів і координації проєктів у межах двостороннього партнерства.

З обранням Віктора Януковича президентом України у 2010 році відносини з США зазнали охолодження. У Вашингтоні зростала стурбованість через авторитарні тенденції в Україні, переслідування опозиції, зокрема арешт Юлії Тимошенко, а також відступ від принципів прозорості й демократії. Кульмінацією дипломатичної напруги стали жорсткі заяви США восени 2013 року, коли адміністрація Барака Обами засудила насильство з боку силовиків проти учасників Євромайдану та придушення протестів.

Після перемоги Революції Гідності у лютому 2014 року США рішуче підтримали нову українську владу, визнавши її легітимність, та запровадили персональні санкції проти Віктора Януковича й інших посадовців, причетних до репресій і корупції. Цей період ознаменував початок нового етапу стратегічного партнерства.

Із початком російської агресії у 2014 році, включно з анексією Криму та воєнними діями на Донбасі, підтримка України з боку США набула системного характеру. У грудні 2014 року президент США Барак Обама підписав «Закон про підтримку свободи України» (Ukraine Freedom Support Act), який відкрив можливості для надання оборонної допомоги, посилення санкцій проти РФ та підтримки реформ.

У рамках безпекової співпраці було започатковано програму військової підготовки на Яворівському полігоні. А саме, у 2015 році в рамках місії «Безстрашний гвардієць» американські інструктори з 173-ї повітряно-десантної бригади підготували близько 900 військовослужбовців Національної гвардії України, підрозділів ЗСУ та спецпідрозділів.

Також у листопаді 2015 року у Вашингтоні було відкрито Меморіал жертвам Голодомору, що символізує визнання історичної трагедії українського народу та глибокий гуманітарний вимір двосторонніх відносин.

Наприкінці 2018 року Україну відвідала перша офіційна сертифікована торговельна місія США, що стало знаковим сигналом про зростання інтересу американського бізнесу до інвестування в українську економіку. За словами заступника міністра міжнародної торгівлі США, Україна була визначена одним

із пріоритетних напрямів інвестування у Східній Європі. Цей період позначився зростанням торгівлі, запуском проєктів у сфері енергетики, цифровізації, агросектору та інновацій.

10 листопада 2021 року у Вашингтоні Державний секретар США Ентоні Блінкен та Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба підписали оновлену Хартію стратегічного партнерства між США та Україною, в межах якої було відзначено наступне:

- непохитну підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України, включаючи Крим;
- відданість спільним демократичним цінностям і принципам верховенства права;
- необхідність зміцнення оборонної співпраці, економічного партнерства, культурних і наукових обмінів.
- Хартія також підкреслює, що успіх України в просуванні реформ та побудові стійких демократичних інститутів має вирішальне значення для стабільності в усьому регіоні Східної Європи.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року, стратегічне партнерство між США та Україною вийшло на безпрецедентний рівень. Президент Джо Байден неодноразово заявляв про тверду підтримку України у боротьбі за свободу, а президент Володимир Зеленський відзначив США як ключового союзника.

Зусилля обох урядів спрямовані на: постачання сучасного озброєння та військової техніки (зокрема через програму USAI); зміцнення енергетичної безпеки; цифрову трансформацію державного управління; гуманітарну підтримку та відбудову критичної інфраструктури; активізацію співпраці у сферах освіти, культури, науки та охорони здоров'я.

Аналізуючи особливості стратегічного партнерства між Україною та США, варто виокремити, що ключовими принципами, закріпленими в Хартії стратегічного партнерства є:

- непорушність суверенітету та кордонів — взаємне визнання

територіальної цілісності;

– демократія та верховенство права — як основа безпеки й процвітання;

– оборонна взаємодія — спільна протидія глобальним викликам та гібридним загрозам;

– інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур — стратегічна мета обох сторін.

Таким чином, станом на 2024 рік стратегічне партнерство між Україною та США має глибокий, всеосяжний характер і охоплює ключові сфери політичної, безпекової, економічної та гуманітарної взаємодії, адже ґрунтується на спільних цінностях, спільній відповідальності за міжнародну безпеку та вірі в демократичне майбутнє України як повноправного члена євроатлантичного співтовариства.

2.2. Форми та обсяги підтримки США: військова, економічна, гуманітарна, політична

Українсько-американська співпраця у сфері оборони розпочалася задовго до початку збройної агресії Російської Федерації, ще з моменту здобуття Україною незалежності у 1991 році. Впродовж наступних десятиліть було укладено низку міждержавних договорів, які заклали правові та інституційні основи безпекового партнерства між Києвом і Вашингтоном. Зокрема, ключовим документом став підписаний 27 липня 1993 року «Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво в галузі оборонних та військових відносин» між міністерствами оборони обох країн, що започаткував регулярні контакти на рівні оборонних відомств.

8 лютого 1994 року Україна приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру», що дозволило їй брати участь у миротворчих навчаннях з країнами-членами Альянсу. Важливою віхою став Будапештський меморандум (5 грудня 1994 р.), у межах якого Україна відмовилася від

ядерного арсеналу в обмін на безпекові гарантії з боку США, Великої Британії та Росії.

У 1999 році було укладено міжурядову угоду про реалізацію програм міжнародної допомоги у військовій сфері, спрямовану на модернізацію української армії за стандартами НАТО. Новий імпульс партнерству надала Хартія про стратегічне партнерство між Україною та США (2008), яка посилила американські зобов'язання щодо підтримки суверенітету та безпеки України.

Після початку російської агресії у 2014 році співпраця перейшла в якісно нову фазу. США ухвалили низку рішень, що забезпечили комплексну військову, енергетичну та гуманітарну підтримку України. Зокрема, у грудні 2014 року Конгрес США прийняв «Акт на підтримку свободи України», який передбачав надання оборонного озброєння, енергетичних ресурсів і допомоги внутрішньо переміщеним особам. Того ж року було запроваджено санкції проти Росії, а також виділено 350 млн дол. США на військову допомогу Україні.

У 2015 році в новій Воєнній доктрині України офіційно зафіксовано стратегічну орієнтацію на партнерство з США, країнами ЄС і НАТО. Водночас ефективність співпраці з Вашингтоном часто залежала від політичного курсу українських президентів. Зокрема, Леонід Кучма проводив політику балансування між Росією та США; Віктор Ющенко був прихильником євроатлантичної інтеграції; Віктор Янукович формально декларував позаблоковість, але де-факто тяжів до Москви. Лише з 2014 року, за президентства Петра Порошенка, зовнішньополітичний курс України чітко орієнтувався на Захід. Цю лінію продовжив і Володимир Зеленський, посиливши співпрацю з США у відповідь на масштабне вторгнення РФ.

Попри те, що у 2014 році США не змогли зупинити анексію Криму та початок бойових дій на Донбасі, їхня роль у формуванні міжнародної коаліції підтримки України була ключовою. У 2021 році було оновлено Хартію про стратегічне партнерство, у якій США задекларували готовність притягати Росію до відповідальності за порушення міжнародного права, підтримувати

енергетичну й кібербезпеку України, а також зміцнювати оборонний потенціал нашої держави.

Американська підтримка в оборонній сфері здійснювалася через низку програм, серед яких:

- Foreign Military Financing (FMF) – надання коштів на закупівлю техніки та послуг;
- European Reassurance Initiative (ERI) – зміцнення безпеки європейських партнерів США;
- Foreign Military Sales (FMS) – постачання зброї та обладнання, яке Україна не могла виготовити самостійно.

З 2014 до 2021 року США виділили Україні близько 1,8 млрд дол. допомоги в межах цих програм. Важливо, що до 2016 року переважала допомога нелетального характеру, але згодом США почали постачати і летальне озброєння, зокрема протитанкові комплекси Javelin.

Після початку повномасштабної війни у 2022 році Сполучені Штати стали основним донором військової допомоги Україні. Загальний обсяг наданої підтримки сягнув 76,84 млрд доларів США, з яких 43 млрд припадає саме на військову допомогу. У лютому 2022 року було оголошено перший пакет допомоги на 350 млн доларів, а вже в березні обсяг нової допомоги склав 1,1 млрд доларів. Поставки включали Javelin, стрілецьку зброю, дрони, бронежилети тощо. У квітні та травні – нові пакети: 2,3 млрд, 700 млн, 1 млрд і 450 млн доларів відповідно. Україна отримала сучасні системи HIMARS та гелікоптери Мі-17. У другій половині 2022 року поставки продовжилися масштабними траншами, зокрема пакет майже на 3 млрд доларів у серпні.

У 2023 році темпи допомоги залишалися високими – за січень–вересень Україна отримала ще 18,44 млрд доларів. Таким чином, США не лише підтримали обороноздатність України, але й стали ключовим стратегічним союзником у боротьбі за її суверенітет і демократичне майбутнє.

На рисунку 2.1 зображено динаміку, яка ілюструє поступове зростання обсягів американської військової допомоги Україні протягом чотирьох років. У

2022 році, після початку повномасштабного вторгнення, США надали Україні 10,2 мільярда доларів військової допомоги, тоді як у 2023 році обсяг підтримки зріс до 15,0 мільярда доларів, що свідчить про поглиблення оборонного партнерства та посилення матеріально-технічного забезпечення Збройних сил України.

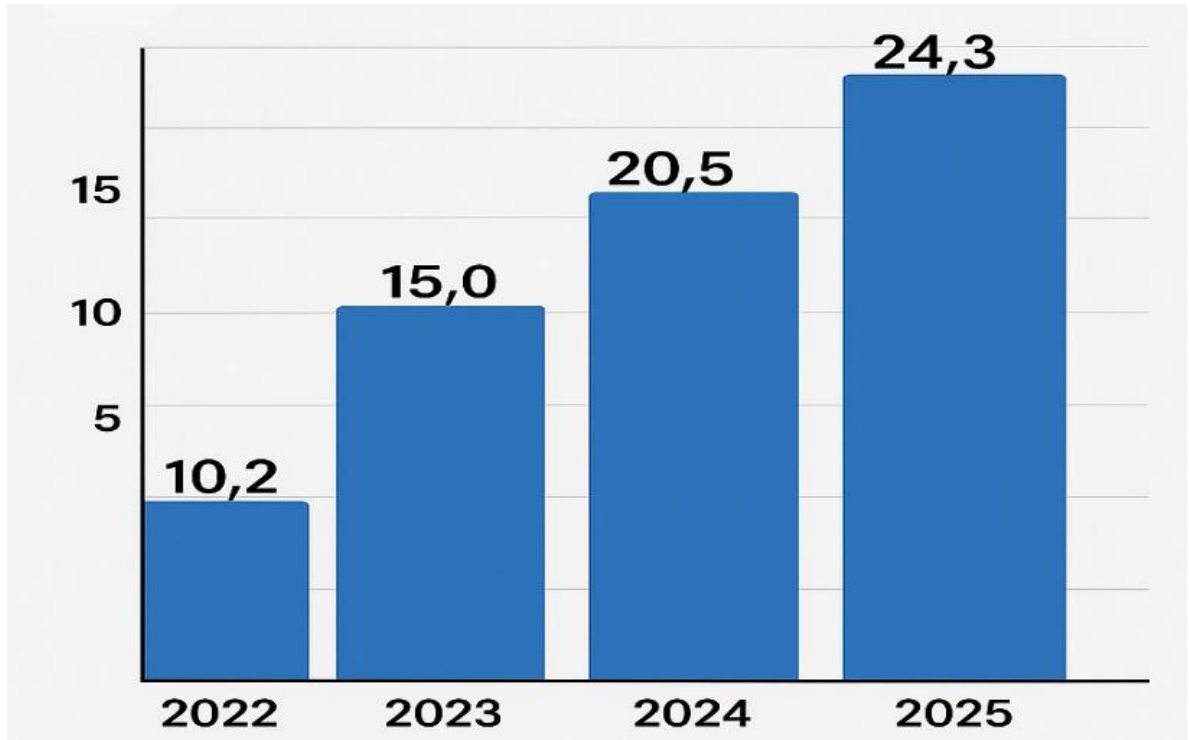

Рис. 2.1 Динаміка військової підтримки України від США у 2022-2025 роках, млрд. дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [16]

Наприкінці 2024 року допомога сягнула 20,5 мільярда доларів, з огляду на потребу в системній модернізації оборонних спроможностей та розширення номенклатури озброєнні, тоді як, на початок травня 2025 року обсяг підтримки досяг 24,3 мільярда доларів, що стало найвищим показником за весь період і підтвердило стратегічний характер підтримки з боку США.

Загалом рисунок 2.1 демонструє стабільну тенденцію до нарощування допомоги, що відображає стійку політичну волю США сприяти обороні України в умовах тривалої війни .

Ефективні торговельно-економічні відносини України і США дають змогу Україні покращити свої національні позиції у світовій економічній системі, забезпечити сталість економічного розвитку, підвищити рівень економічної конкурентоспроможності та досягти високих політичних та соціальноекономічних стандартів.

Україна та США зацікавлені у розширенні співпраці щодо проведення економічних реформ, створення робочих місць, сприяння економічному зростанню, покращення інвестиційного середовища та розширення доступу до ринків товарів та послуг. США допомагають у трансформації економіки України, реформуванні та модернізації її ключових галузей та сприяння інвестиціям. США визнають необхідність зміцнення енергетичної безпеки України та вжиття термінових заходів для боротьби зі зміною клімату.

Важливим є також створення надійного інвестиційного середовища, побудованого на принципах верховенства права, справедливого судочинства, прозорості, поваги до прав працівників, інновацій та цифровізації, а також надійного захисту. США вважаються стратегічним партнером України, однак торговельно-економічні відносини з Україною не мають вагомого значення для США.

Зокрема, Україна займає 77 місце серед країн, які імпортують товари і послуги зі США і 78 – серед країн, у які США експортують свою продукцію. Що ж стосується України, то вона проводить зовнішньоторговельні операції із партнерами із 205 країн світу.

За даними Державної служби статистики України, у 2023 році зовнішньоторговельна діяльність України залишалась важливим чинником економічної стабільності та адаптації до умов війни. Лідером серед країн-експортерів української продукції залишається Польща (4,75 млрд дол.), що зберігає статус ключового торговельного та транзитного партнера України в Європейському Союзі. Високі показники експорту також зафіксовані до Румунії, Китаю, Туреччини та країн Західної Європи (Німеччина, Італія, Іспанія).

У структурі імпорту домінує Китай — обсяг імпорту з цієї країни перевищив 10,4 млрд дол. США, що свідчить про збереження високої залежності від китайських товарів, зокрема в галузях техніки, промислового обладнання та споживчих товарів. Польща та Німеччина залишаються значними постачальниками продукції, включно з сільськогосподарською технікою, автозапчастинами, хімією та медичними препаратами.

Загалом, у 2023 році обсяг експорту товарів з України склав понад 36,18 млрд дол. США, а імпорту — 63,57 млрд дол. США, що зумовило значне негативне сальдо зовнішньої торгівлі. Така диспропорція пояснюється як воєнними втратами у промисловості та логістиці, так і потребою в імпорті критично важливої продукції.

Аналізуючи показники зовнішньої торгівлі у 2024 році (табл. 2.1), варто констатувати, що у 2023–2024 роках зовнішня торгівля України демонструє поступове відновлення, незважаючи на продовження повномасштабної війни та пов'язані з цим логістичні та інфраструктурні обмеження. Завдяки адаптації бізнесу, відкриттю альтернативних логістичних маршрутів, активізації торгівлі з сусідніми країнами ЄС та державами Близького Сходу, вдалося не лише стабілізувати, а й збільшити обсяги експорту та імпорту у 2024 році.

Зокрема, у 2023 році обсяги експорту становили 36,2 млрд дол. США, з них основними ринками збуту були Польща, Румунія, Китай, Туреччина, Німеччина. Тоді як, у 2024 році експорт зріс до 41,8 млрд дол. США, що свідчить про зростаючу здатність економіки України адаптуватися до умов війни.

Суттєве зростання поставок зафіксоване до Іспанії та Німеччини, що говорить про поглиблення економічної інтеграції з ЄС.

Ключовими чинниками зростання експорту варто визнати такі:

- налагодження альтернативної логістики через порти Дунайського кластеру;
- поступове розширення агроекспорту (зерно, олія, кукурудза);
- відновлення виробництва в деяких промислових секторах.

Імпорт товарів збільшився з 63,6 млрд. дол. США у 2023 до майже 71 млрд. дол. США у 2024 році.

Найбільший імпортер — Китай, який збільшив обсяги поставок до України з 10,4 млрд. дол. США до 14,4 млрд. дол. США, посилюючи свою присутність у сфері побутової техніки, електроніки, промислового обладнання. Стабільними залишаються обсяги імпорту з Польщі, Німеччини, Туреччини, США.

Таблиця 2.1

Зовнішня торгівля товарами України за країнами-партнерами у 2024 році

Експорт			ІМПОРТ		
№	Країна	Сума (тис. дол. США)	№	Країна	Сума (тис. дол. США)
1	Польща	4 750 000	1	Китай	10 444 500
2	Румунія	3 760 000	2	Польща	6 577 800
3	Китай	2 406 000	3	Німеччина	5 061 700
4	Туреччина	2 368 000	4	Туреччина	4 723 400
5	Німеччина	2 020 000	5	США	2 862 800
6	Іспанія	2 008 000	6	Італія	2 278 200
7	Італія	1 537 000	7	Болгарія	2 221 300
8	Нідерланди	1 491 000	8	Індія	1 882 300
9	Угорщина	1 185 000	9	Чехія	1 789 400
10	Єгипет	1 085 000	10	Франція	1 759 200
18	США	518 500			
Всього		36 183 000	Всього		63 567 000

Джерело: [7]

Вважаємо за доцільне, відзначити, що ключовими причинами зростання імпорту слід вважати:

- збільшення закупівель критично важливих товарів (паливо, генератори, обладнання);
- розширення внутрішнього споживання через імпортні канали;
- зростаючий попит на товари подвійного призначення та відновлення виробництва.

Незважаючи на зростання експорту, торговельне сальдо залишається від'ємним і навіть трохи погіршилось у 2024 році, що можна пояснити тим, що темпи зростання імпорту (11–12 %) дещо випереджають темпи зростання

експорту (15%), а також високою часткою критично важливого імпорту, необхідного для підтримання оборони, енергосистеми та гуманітарної сфери.

З точки зору географічної структури, вважаємо за доцільне, відзначити, що Україна продовжує поглиблювати економічну співпрацю з ЄС, що проявляється в: зміцненні позицій Польщі, Німеччини, Іспанії як торговельних партнерів; зменшенні питомої ваги Росії до нульового рівня та частковій переорієнтації з ринків СНД на партнерів Близького Сходу, Азії та ЄС.

Таким чином, відновлення експорту у 2024 році демонструє ефективність адаптаційних стратегій українського бізнесу та підтримку міжнародних партнерів; зростання імпорту свідчить про потребу економіки в зовнішніх ресурсах для забезпечення стійкості держави; негативне сальдо лишається системною проблемою, яку слід компенсувати іншими джерелами притоку валют (гранти, інвестиції, донорська допомога); ЄС залишається основним торговельним блоком для України з тенденцією до подальшого поглиблення інтеграції; Китай посилює роль у зовнішній торгівлі України, що потребує стратегічного моніторингу з погляду економічної безпеки.

Що стосується зовнішніх відносин із США, то варто відзначити, що у 2023–2024 роках торговельні відносини України зі США зберігали стабільний, проте асиметричний характер. США залишаються одним із важливих, хоча й не провідних, партнерів у зовнішній торгівлі України.

За підсумками 2023 року, США посіли п'яте місце серед країн, з яких Україна імпортує товари (на суму понад 2,86 млрд дол. США), та лише вісімнадцяте місце серед країн, до яких Україна експортує (близько 518 млн дол. США).

У 2024 році ці позиції збереглися з незначним зростанням загальних обсягів торгівлі, проте суттєвої зміни в структурі не відбулося.

Варто відзначити, що баланс двосторонньої торгівлі є стійко негативним для України: імпорт товарів із США суттєво перевищує обсяги експорту. Така диспропорція пояснюється тим, що Україна закуповує у США переважно високотехнологічну продукцію: промислове обладнання, техніку, автомобілі,

електроніку, а також медичні засоби та оборонні товари.

Водночас український експорт до США є вузькоспеціалізованим і складається переважно з аграрної сировини (мед, зернові, олія), деревини, металів та окремих видів машинобудівної продукції. Попри стратегічний характер політичного і безпекового партнерства, економічна складова українсько-американських відносин поки що не набула достатньої глибини.

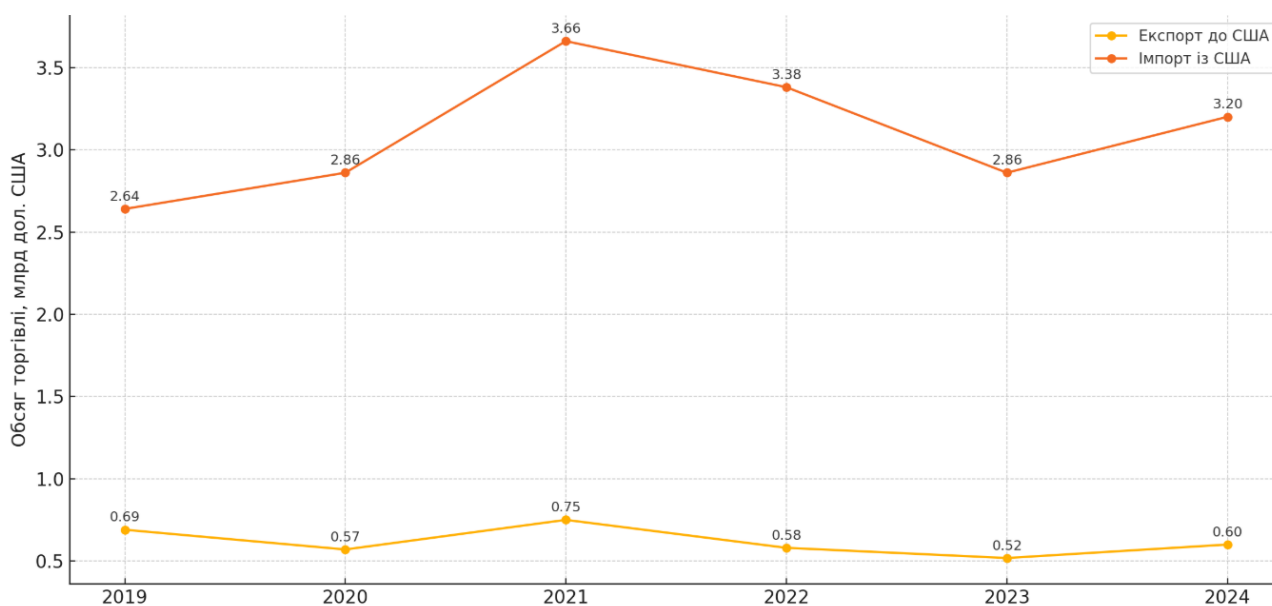

Рис. 2.2 Динаміка зовнішньої торгівлі між США та Україною впродовж 2023-2024 роках, млрд. дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Існує суттєвий потенціал для нарощування обсягів українського експорту до США, проте для його реалізації необхідно забезпечити низку умов. Насамперед йдеться про розширення присутності українських товарів на американському ринку шляхом перегляду митної політики в межах діючих чи нових торговельних режимів (зокрема поновлення участі України в системі GSP), просування продукції з високою доданою вартістю, активізацію міжурядової співпраці у торговельно-економічній сфері.

Таким чином, розвиток двосторонньої торгівлі між Україною та США вимагає системної політики підтримки на державному рівні, орієнтованої на диверсифікацію експорту, стимулювання переробних галузей та підвищення

конкурентоспроможності українських товарів на глобальному ринку. У перспективі це дозволить не лише скоротити негативне сальдо, а й посилити економічну основу стратегічного партнерства між двома державами.

Далі доцільно зосередити увагу на детальному аналізі культурно-гуманітарного партнерства між Україною та США. Цей вимір двосторонніх відносин є невід’ємною частиною стратегічного співробітництва між країнами та охоплює широкий спектр напрямів — від освіти, культури й науки до надання гуманітарної допомоги та міжкультурного обміну.

Ключові напрями такої співпраці відображено на рисунку 2.3.

Рис. 2.3 Напрямки культурно-гуманітарного партнерства між Україною та США

Джерело: сформовано автором на основі [47]

Співпраця між Україною та Сполученими Штатами Америки в освітній сфері є динамічною, багатогранною та стратегічно важливою для трансформації української системи освіти. Вона охоплює широкий спектр напрямів — від підтримки освітніх реформ і впровадження інновацій до розширення доступу до освіти в умовах воєнного часу.

Перші системні кроки у налагодженні тісної взаємодії між країнами були здійснені ще до початку повномасштабної війни. Зокрема, у лютому 2018 року у Вашингтоні відбулася зустріч міністрів освіти України та США, під час якої було обговорено пріоритетні напрями реформування української освіти. Особливу увагу приділяли вивченню американського досвіду у сфері чартерної освіти, а також впровадженню шкільних ваучерів як механізму підвищення якості та доступності освітніх послуг.

Із 2014 року співпраця між Україною та США набула ще більшого розмаху. Посольство США в Україні, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), а також низка американських університетів і фондів стали ключовими партнерами в реалізації проєктів з реформування вищої освіти, підтримки академічної доброчесності, автономії університетів та підготовки нових освітніх лідерів.

У 2024 році співпраця вийшла на новий етап. Під час офіційного візиту міністра освіти і науки України до США було ініційовано низку довгострокових програм, розрахованих на 2024–2026 роки. Однією з ключових ініціатив стала реалізація масштабного проєкту в межах глобальної програми ООН «Освіта не може чекати» (Education Cannot Wait), спрямованого на підтримку понад 40 тисяч українських дітей та 12 тисяч педагогів, що належать до найбільш вразливих категорій населення. Програма передбачає інфраструктурну допомогу закладам освіти, розвиток інклюзивної та неформальної освіти, а також підвищення якості навчального процесу в кризових умовах. Загальний обсяг фінансування з боку Фонду ООН склав 18 мільйонів доларів США, а координатором реалізації виступає Київська школа економіки (KSE) у партнерстві з фінською гуманітарною організацією Finn Church Aid.

Ще одним вагомим кроком стало підписання п'ятирічної угоди між Міністерством освіти і науки України та Смітсонівським інститутом США. Документ передбачає використання в українських школах адаптованих навчальних модулів, розроблених провідними американськими науковцями та

педагогами. Йдеться про переклад і впровадження 24 інтерактивних освітніх програм, що охоплюють елементи STEM-освіти (наука, технології, інженерія, математика), ігор, симуляцій і дитячих книжок, адаптованих до концепції Нової української школи. Програми розраховані на учнів дошкільного віку та молодшої школи (1–5 класи) і мають на меті формування навичок критичного мислення, екологічної свідомості та наукової грамотності.

Загалом, освітнє партнерство між Україною та США демонструє приклад ефективної міжнародної солідарності, що поєднує інституційну підтримку, інноваційний потенціал та гуманітарну відповідальність. У найближчій перспективі це сприятиме не лише подоланню наслідків війни, а й закладанню основ для стійкої модернізації освітньої системи України відповідно до найкращих світових стандартів.

У 2024 році розпочато реалізацію масштабного міжнародного проєкту «Світова ініціатива центрів науки для України» (World Science Centers Initiative for Ukraine — WSCI), який має стати важливою віхою у розвитку наукової освіти для українських дітей та молоді, зокрема для внутрішньо переміщених осіб. Ця глобальна ініціатива об'єднує зусилля провідних світових наукових установ для передачі досвіду створення інноваційних освітніх програм і популяризації науки в Україні. Проєкт покликаний сприяти формуванню нової генерації українських учнів, зацікавлених у STEM-напрямах, та розбудові доступної наукової інфраструктури у постраждалих громадах.

Україна активно співпрацює з низкою впливових міжнародних партнерів у США, які відіграють ключову роль у підтримці гуманітарних, освітніх та наукових ініціатив. Серед них:

- Theirworld — глобальна благодійна організація, що спеціалізується на підтримці раннього розвитку дітей. У партнерстві з Україною реалізуються ініціативи у сфері дошкільної освіти (Early Years), започатковано проєкт створення Музею математики, а також реалізується програма «Коаліція девайсів», у межах якої ще у 2022 році було передано понад 70 тисяч електронних пристроїв (планшетів та ноутбуків) для потреб українських дітей і

вчителів, постраждалих від війни. У 2024 році передбачене розширення цієї допомоги, включно з цифровими інструментами для інклюзивного навчання.

– IREX (International Research & Exchanges Board) — міжнародна організація, яка підтримує демократичний розвиток, громадянську освіту та медіаграмотність. У співпраці з Міністерством освіти і науки України реалізуються такі ініціативи, як всеукраїнська програма з медіаосвіти «Вивчай та розрізняй», яка охоплює десятки тисяч учнів та педагогів. У 2024 році IREX також долучився до впровадження проєкту «Наука в класи» (Science into Classrooms) у співпраці зі Смітсонівським інститутом, що передбачає поширення інтерактивних STEM-програм у школах.

– American Councils for International Education — неприбуткова організація, яка зосереджує свою діяльність на розвитку культурної дипломатії, міжнародних академічних обмінів та освітніх реформ. Україна є багаторічним учасником таких ключових програм, як FLEX (академічний обмін для старшокласників), програми з підтримки зовнішнього незалежного оцінювання, просування академічної доброчесності, а також викладання англійської мови в дистанційному форматі. У 2024 році American Councils ініціювали пілотний проєкт із підготовки українських освітян до міжнародної сертифікації з англійської (TEFL), що дозволить підвищити якість викладання мови в умовах гібридного навчання.

– Global Partnership for Education (GPE) — глобальна фінансова та партнерська платформа, що надає підтримку країнам із трансформаційними освітніми викликами. У 2024 році в Україні стартує інноваційна програма GPE Multiplier, що має на меті залучення інвестицій у модернізацію освітньої системи, відновлення інфраструктури, цифровізацію та розширення освітніх можливостей для дітей у зонах ризику. Програма передбачає створення фінансових важелів для стимулювання залучення донорських коштів у середньостроковій перспективі.

Таким чином, міжнародне освітньо-наукове партнерство зі США є важливою підтримкою для стійкого розвитку української освіти в умовах

кризи. Ці проєкти не лише відповідають нагальним потребам сьогодення, а й формують основу для відбудови нової, інноваційної системи освіти, орієнтованої на цінності відкритості, якості та рівного доступу.

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) є ключовим партнером України в реалізації реформ та подоланні викликів, спричинених повномасштабною війною. Це незалежне агентство федерального уряду США забезпечує стратегічну підтримку у кількох напрямках: боротьба з корупцією, економічне відновлення, забезпечення енергетичної безпеки, підтримка малого і середнього бізнесу, а також ліквідація наслідків російської агресії в гуманітарній та освітній сферах.

USAID є одним із лідерів підтримки української системи освіти в умовах кризи. У співпраці з Міністерством освіти і науки України агентство активно реалізує програми зі створення тимчасових освітніх центрів для дітей з постраждалих регіонів, сприяє моделюванню демографічних ризиків у системі освіти та бере участь у міжнародній «Коаліції девайсів», спрямованій на забезпечення українських учнів електронними засобами навчання. Лише у 2022–2024 роках завдяки участі USAID та партнерських фондів було передано десятки тисяч гаджетів школам, що функціонують у дистанційному або змішаному форматі.

Крім того, Міністерства освіти України та США поглиблюють співпрацю у таких стратегічних напрямках, як:

- розвиток білінгвальної освіти в українських школах (зокрема в регіонах з великою кількістю ВПО);
- підтримка та підвищення кваліфікації викладачів англійської мови;
- модернізація програм підготовки освітніх управлінців;
- формування нових форматів допомоги українським дітям, які навчаються за кордоном, зокрема через платформу «Ukrainian Global School Network».

Культурна співпраця між Україною та США становить важливу складову двостороннього стратегічного партнерства. У положеннях Хартії стратегічного

партнерства між Україною та США (оновленої у 2021 році) окремо підкреслюється важливість гуманітарного та культурного обміну для посилення міжлюдських зв'язків і розвитку взаєморозуміння між народами.

У рамках цієї співпраці активно реалізуються програми обміну митцями, проведення спільних виставок, фестивалів, кінопоказів та мистецьких резиденцій. Значний внесок у розвиток культурного діалогу здійснює Національний фонд мистецтв і гуманітарних наук США, який підтримує культурні ініціативи з українськими партнерами, надаючи гранти на реалізацію інституційної пам'яті, збереження архівів, розвитку цифрових платформ української культури за кордоном.

Значущою подією у сфері міжнародної культурної підтримки стала вереснева зустріч міністрів культури країн G7 у 2024 році, під час якої США оголосили про надання 1 млн дол. США Міжнародному центру з вивчення питань збереження та реставрації культурних цінностей (ICCROM). Ці кошти спрямовані на захист, документування та консервацію об'єктів української культурної спадщини, які зазнали ушкоджень унаслідок війни. Загалом ця ініціатива є частиною ширшої програми США на загальну суму 7 млн дол. США, яка охоплює також технічну допомогу музейним установам, навчання реставраторів, цифрову оцифровку експонатів і підтримку локальних проєктів на рівні громад.

Таким чином, співпраця України та США у сферах освіти, культури й гуманітарної підтримки демонструє комплексний і системний підхід. Вона не лише відповідає нагальним викликам воєнного часу, а й закладає основи для інституційної модернізації, інтелектуального розвитку і збереження національної ідентичності України в глобальному гуманітарному контексті.

У контексті російської збройної агресії проти України, культурно-гуманітарне партнерство між Україною та Сполученими Штатами набуло особливого значення. Одним із ключових проєктів, спрямованих на збереження національної ідентичності, є «Стійка спадщина» (Resilient Heritage), розрахований на 30 місяців. Цей масштабний проєкт реалізується за підтримки

Фонду посла США зі збереження культурної спадщини (AFSP) та спрямований на посилення інституційної взаємодії між державними органами, органами місцевого самоврядування та фахівцями з охорони культурних цінностей. Проект дозволяє координувати дії зі збереження об'єктів культури, які перебувають під загрозою руйнування внаслідок воєнних дій, та розробляти ефективні інструменти реагування на культурні втрати.

Культурна дипломатія відіграє важливу роль у стратегічному партнерстві між Україною та США. Посольство США в Україні системно підтримує спільні культурні ініціативи, які включають проведення виставок, кінопоказів, музичних концертів, мистецьких майстер-класів, а також участь американських колективів у провідних українських фестивалях. Ці заходи спрямовані на зміцнення міжкультурного діалогу, розвиток творчих індустрій та формування платформ для міжлюдських зв'язків.

Вагомий внесок у підтримку української культури також здійснює українська діаспора в США. Громадські організації, культурні центри, церкви та об'єднання українців у Вашингтоні, Чикаго, Нью-Йорку, Торонто та інших містах організовують фестивалі, мистецькі події та благодійні акції, спрямовані на збереження української мови, традицій, а також на збір коштів для підтримки культурних установ в Україні.

Україна та США активно продовжують співпрацю в науково-технічній сфері. Сторони підтверджують взаємну зацікавленість у спільному дослідженні та мирному використанні космічного простору, розвитку аерокосмічних технологій, а також кооперації у сфері новітніх матеріалів, енергетики та цифрових рішень. Українські наукові інститути беруть участь у проєктах, пов'язаних із NASA, а також у програмах академічного обміну, що підтримуються Національним науковим фондом США.

США залишаються важливим партнером України у сфері охорони здоров'я. Особливий акцент зроблено на зміцненні системи громадського здоров'я та інфраструктури протидії пандеміям, зокрема у контексті досвіду пандемії COVID-19. У 2024 році американська сторона ініціювала нові

програми з підготовки українських медичних кадрів, постачання медичного обладнання, мобільних амбулаторій та проведення вакцинації в прифронтових регіонах.

З початку повномасштабного вторгнення США надали Україні мільярди доларів гуманітарної допомоги, що охоплює продовольство, медикаменти, житло для ВПО, психологічну підтримку та засоби гігієни. Пріоритетом залишається допомога внутрішньо переміщеним особам, особливо в регіонах, які зазнали активних бойових дій, а також у напрямку відновлення зруйнованих соціальних об'єктів — шкіл, лікарень, закладів культури.

З огляду на вищесказане, варто відзначити, що ключовими компонентами культурно-гуманітарного партнерства Україна–США є:

- США підтримують зусилля України зі збереження культурних об'єктів та історичної пам'яті. Проекти на кшталт «Стійка спадщина» та програми ICCROM спрямовані на мінімізацію втрат культурної ідентичності в умовах війни.

- Програми Fulbright, Open World, а також численні академічні ініціативи сприяють професійному розвитку українських науковців, освітян та студентів, інтегруючи Україну у глобальну академічну спільноту.

- США активно просувають демократичні цінності через культурні формати — мистецтво, освіту, творчі індустрії — забезпечуючи відкритість, інноваційність і діалог.

- Широка підтримка США включає життєво необхідні ресурси для постраждалого населення, підтримку внутрішньо переміщених осіб, жінок і дітей, а також сприяння у психологічній реабілітації та соціальній інтеграції.

Таким чином, культурно-гуманітарне партнерство між Україною та США є не лише проявом солідарності, а й важливим інструментом довгострокового впливу на відновлення, реформування та міжнародну інтеграцію України. Воно зміцнює зв'язки між народами, сприяє розвитку людського капіталу та збереженню цінностей, що лежать в основі демократичного світу.

2.3. Вплив допомоги США на обороноздатність, економіку та міжнародну суб'єктність України

Міжнародна допомога залишається ключовим чинником у забезпеченні суверенітету, територіальної цілісності та стійкості України, яка з 2014 року протистоїть збройній агресії Російської Федерації.

В умовах тривалої війни, що набула повномасштабного характеру у 2022 році, Україна змушена покладатися не лише на внутрішні ресурси, а й на системну підтримку з боку міжнародної спільноти. Йдеться не лише про військову допомогу, а й про фінансову, гуманітарну, політичну й технічну підтримку, яка сприяє функціонуванню державного управління, стабільності економіки, збереженню критичної інфраструктури та наданню допомоги мільйонам внутрішньо переміщених осіб.

Особливу роль у зміцненні обороноздатності України відіграють США, які з перших днів повномасштабного вторгнення стали найбільшим донором військової та фінансової підтримки для України. Саме США надають найбільші за обсягами пакети безпекової допомоги, що охоплюють не лише летальне озброєння, а й засоби зв'язку, бронетехніку, протиракетну й протиповітряну оборону, боєприпаси, дрони, транспорт, розвідувальні системи, медичне обладнання та навчання військових кадрів.

З 2014 року, після анексії Криму та початку бойових дій на Донбасі, США поступово нарощували обсяги оборонної підтримки, а після 2022 року вона набула стратегічного масштабу.

Безпекові пакети стали не просто засобом підтримки на полі бою, а й елементом системного посилення економіки, стимулювання розвитку української оборонної промисловості та інструментом зміцнення позицій України в глобальному безпековому середовищі.

Станом на початок 2024 року, загальний обсяг військової допомоги США перевищив 44 мільярди доларів США, що включає фінансування через програми Ukraine Security Assistance Initiative (USAI), Presidential Drawdown Authority, а також окремі пакети через Конгрес США та механізми

багатостороннього співфінансування. У березні 2024 року Конгресом було затверджено новий пакет допомоги на суму близько 60 мільярдів доларів, що включає як оборонні, так і економічні компоненти.

Українська економіка, попри значну мобілізацію ресурсів, не здатна самотійно повністю забезпечити потреби армії в умовах тривалої високотехнологічної війни. З 2022 року оборонний бюджет зростає рекордними темпами — у 2024 році видатки на сектор оборони та безпеки склали близько 1,8 трлн гривень, що становить понад 20 % ВВП.

Однак навіть таких витрат недостатньо для:

- забезпечення армії необхідною кількістю техніки й боєприпасів;
- підтримки матеріально-технічного забезпечення;
- проведення модернізації оборонно-промислового комплексу;
- підготовки резервів та розвитку нових технологій у сфері оборони.

У цьому контексті американська допомога стає не лише чинником стримування агресора, а й потужним драйвером збереження української державності, яка створює передумови для відновлення, підтримує фінансову стійкість та сигналізує про глобальну солідарність із боротьбою України за свободу і демократію (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Зовнішня торгівля товарами України за країнами-партнерами у 2024 році

Роки	Видатки, млрд. грн	% видатків на оборону до ВВП
2022	323	6%
2023	1141	18,2%
2024	1692	21,6%
2025	2220	26,3%
Всього	5376	-

Джерело: [7]

Згідно з даними таблиці 2.2, можна зробити висновок, що видатки на національну безпеку та оборону зростають щороку, відображаючи масштаб викликів, з якими стикається держава унаслідок повномасштабної війни. Загальна сума запланованих оборонних витрат за 2022–2025 роки вже сягнула

5,376 трлн гривень. Якщо перерахувати цю суму у долари США за середнім курсом 1 USD = 42,1 UAH, це становить близько 127,7 млрд доларів США.

Водночас, важливо розуміти, що це лише бюджетні планові показники. Фактична потреба в оборонних витратах значно перевищує закладені суми. Наприклад, у 2022 році замість запланованих 323 млрд грн було фактично витрачено 1,5366 трлн грн, що перевищує прогноз більш ніж у 4,7 раза (на 1,2136 трлн грн). У 2023 році 43,4 % усіх державних витрат було спрямовано саме на сектор безпеки й оборони, при цьому бюджетний дефіцит перевищив 20 % ВВП.

У 2024 році Україна витратила на національну безпеку понад половину всіх бюджетних коштів, при цьому дефіцит державного бюджету сягнув 614,5 млрд грн. За попередніми оцінками, у 2025 році дефіцит очікується на рівні 19,4 % ВВП, що свідчить про подальшу критичну потребу в зовнішньому фінансуванні. В умовах, коли власних ресурсів для підтримання армії, забезпечення технікою та модернізації ОПК бракує, вирішальну роль відіграє міжнародна безпекова допомога, насамперед з боку Сполучених Штатів Америки.

Саме американські безпекові пакети стали одним із наріжних каменів стратегії оборони України. Вони не лише забезпечують Збройні сили сучасним озброєнням, а й допомагають адаптувати українську армію до стандартів НАТО, розвивати оборонно-промислову спроможність, стимулювати внутрішнє виробництво і підвищувати технологічний рівень бойових підрозділів.

Для комплексного розуміння масштабів підтримки та її ефективності доцільно розглянути хронологію надання безпекової допомоги США.

З 2014 року до 24 лютого 2022 року, тобто до початку повномасштабної фази війни, Сполучені Штати Америки надали Україні допомогу на суму близько 2,6 млрд доларів США. Ці кошти були спрямовані переважно на навчання, матеріально-технічну підтримку та посилення оборонних інституцій.

Із початком відкритої збройної агресії Росії 24 лютого 2022 року, США суттєво активізували підтримку України. Станом на січень 2025 року, загальна сума виділеної військової допомоги перевищила 67,9 млрд доларів США. Із них: 36,7 млрд дол. США було надано в межах PDA — механізму оперативної передачі озброєння та техніки з резервів Пентагону; 31,2 млрд доларів — у рамках ініціативи сприяння безпеці України (USAI), що передбачає довгострокові інвестиції в озброєння, навчання, логістику, кібербезпеку та спільне виробництво.

Таким чином, безпекова підтримка США стала не лише гарантом виживання України у перші місяці вторгнення, а й фундаментом для довготривалої стратегічної оборони, підвищення мобільності, технологічного потенціалу та оперативної сумісності ЗСУ з арміями НАТО. У наступному розділі буде проаналізовано хронологію, зміст і структура наданих пакетів безпекової допомоги США, що дозволить оцінити їхній вплив на обороноздатність України в динаміці.

З огляду на специфіку, перш за все, вважаємо за доцільне, розпочати з визначення ключового інструменту підтримки — Presidential Drawdown Authority (PDA), або Президентського повноваження на вилучення (скорочення) засобів із резервів. PDA є правовим механізмом, що дозволяє адміністрації США передавати озброєння та військове спорядження з наявних запасів Міністерства оборони, оцінених за залишковою вартістю, без додаткового схвалення Конгресу [44]. Саме цей механізм почав активно використовуватись для допомоги Україні з перших днів повномасштабного вторгнення Росії.

Вже 25 лютого 2022 року, на другий день вторгнення, адміністрація Джо Байдена ухвалила перший пакет військової допомоги Україні на суму 350 мільйонів доларів США. Наступний транш – 200 мільйонів доларів – було схвалено вже 12 березня для посилення обороноздатності, зокрема у сфері боротьби з бронетехнікою та повітряними загрозами. Завдяки додатковим

повноваженням, наданим Президенту в рамках закону про підтримку України на 2022 фінансовий рік, 16 березня було виділено ще 800 мільйонів доларів.

Наступні транші були зумовлені нагальною потребою України у специфічному озброєнні. Зокрема, 5-й пакет допомоги передбачав 100 мільйонів доларів на постачання протитанкових ракетних комплексів Javelin, а 6-й – 800 мільйонів доларів, наданих вже через 8 днів після попереднього. Загалом лише за лютий-березень 2022 року Україна отримала шість пакетів допомоги, які стали вирішальними у перші місяці опору.

У квітні підтримка не зменшилася — ще 800 мільйонів доларів було виділено на боротьбу з активізацією російського наступу на сході. Це стало восьмим траншем PDA, підкреслюючи стратегічну рішучість США, які вже на той момент надали понад 4 мільярди доларів військової допомоги.

9-й пакет, датований 6 травня 2022 року, становив 150 мільйонів доларів, а вже 9 травня Конгрес США ухвалив Акт про ленд-ліз для захисту демократії в Україні, який, за аналогією з часами Другої світової війни, відкрив шлях до системного постачання озброєння без затримок. Утім, у проєкті оборонного бюджету США на 2025 рік (обсягом 895 млрд доларів) ленд-ліз не передбачено, що уповільнило механізм прямої військової передачі. У відповідь Посольство України ініціювало збереження його через новий законопроект — «Stand with Ukraine Act».

Значного значення набув 11-й PDA-пакет, який передбачав вперше передачу HIMARS — високомобільних артилерійських ракетних систем, що стали критично важливими для оборони українських міст. 12-й пакет був особливим тим, що включав не лише озброєння на 650 млн доларів, а й фінансову допомогу в розмірі 350 млн доларів, що засвідчило багатовекторний підхід США до підтримки України [45].

Станом на 1 січня 2025 року Сполучені Штати Америки надали Україні 73 пакети безпекової допомоги на загальну суму 36,7 мільярдів доларів США. Ці пакети відіграють ключову роль у формуванні стійкої обороноздатності

України, зокрема через надання сучасного озброєння, технологічної підтримки, фінансування та організації професійної підготовки військовослужбовців.

Американські безпекові пакети включають широкий спектр сучасного озброєння та обладнання, зокрема: протитанкові системи типу Javelin; засоби протиповітряної оборони: Patriot, NASAMS, Stinger; ударні та розвідувальні безпілотники; артилерійські системи, боєприпаси та стрілецьке озброєння; тактичну бронетехніку: HMMWV, MRAP, Bradley, Stryker.

Окрему увагу США приділяють посиленню протиповітряної оборони України. Регулярні постачання зенітно-ракетних систем Patriot, NASAMS, мобільних ракет Stinger, засобів радіоелектронної боротьби та комплексів боротьби з безпілотними апаратами значно підвищили здатність України захищати критично важливу інфраструктуру, енергетичні об'єкти, логістичні вузли та цивільне населення.

Надання артилерійських систем і великого обсягу боєприпасів дозволяє Збройним силам України наносити високоточні удари як на середні, так і на великі дистанції, що особливо актуально у форматі маневреної війни. Комплексна протитанкова оборона у поєднанні з мобільними платформами забезпечує ефективне контрнаступальне використання на окремих напрямках фронту.

Із часом спостерігається еволюція структури безпекової допомоги. Якщо у 2022–2023 роках акцент робився на швидке реагування на нагальні потреби (боєприпаси, стрілецька зброя, бронетехніка), то у 2024–2025 роках у пакети дедалі частіше включаються складні системи озброєння, такі як: гелікоптери Мі-17; елементи підготовки до експлуатації літаків F-16; новітні системи управління боєм та кіберзахисту.

У цьому контексті пакети США мають не лише тактичне, а й стратегічне значення — вони сприяють: розбудові стійких оборонних спроможностей; адаптації українських сил до стандартів НАТО; модернізації військової інфраструктури; забезпеченню надійного тилового та матеріального забезпечення.

Варто наголосити, що безпекова допомога США також включає значну фінансову складову. Наприклад, 12-й пакет допомоги, окрім озброєння на суму 650 млн доларів США, передбачав 350 млн доларів прямої фінансової підтримки для покриття витрат на оборонні потреби, логістику та відновлення. Такий підхід свідчить про комплексність і гнучкість кожного пакета — кожен із них формувався з урахуванням актуального воєнно-оперативного стану і стратегічних пріоритетів України.

Загалом, станом на початок 2025 року, сумарна вартість усієї безпекової допомоги США перевищує 39,3 млрд доларів США, що робить її наймасштабнішою військовою підтримкою, наданою Україні з боку будь-якої держави. Щорічну динаміку американської безпекової допомоги, а також розподіл її обсягів упродовж фаз повномасштабного вторгнення Росії, наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Обсяги безпекової допомоги США в межах PDA (2014–2024 роки)

Роки	Сума, млн.дол.	Загальна вартість допомоги впродовж 2014–2024 років (млн дол.)
2014-2022	2600	3900
2022	15340	
2023	13710	
2024	7650	

Джерело: [45]

Аналізуючи загальні обсяги безпекової допомоги США Україні, наданої через механізм Presidential Drawdown Authority (PDA), можна дійти висновку, що найбільша частка фінансування припала на 2022 рік. Тоді Україна отримала приблизно 15,34 млрд дол. США, що становило 39 % від загального обсягу допомоги. У 2023 році обсяг підтримки дещо зменшився та склав 13,71 млрд доларів (або 35 %).

Попри подальше скорочення кількості траншів у 2024 році (19 пакетів проти 28 у 2022 та 26 у 2023 роках), обсяг наданої допомоги залишався значним — 7,65 млрд дол. США, що дорівнює 19 % від загального обсягу PDA-

фінансування. Для порівняння, за весь період 2014–2021 років Україна отримала лише 7 % від сукупної вартості безпекової допомоги США (рис. 2.4), що підкреслює безпрецедентну масштабність підтримки у роки повномасштабної війни.

Водночас, попри значний внесок США у посилення обороноздатності України, ці обсяги допомоги залишаються недостатніми для повноцінного протистояння військовій агресії з боку РФ, з огляду на масштаб, тривалість конфлікту та інтенсивність бойових дій.

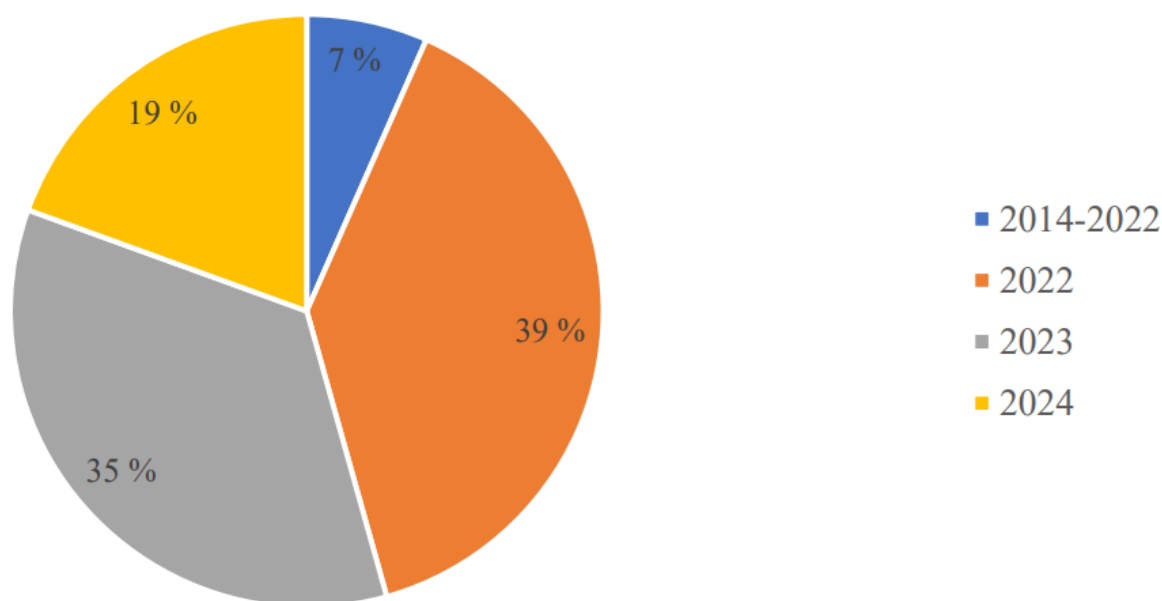

Рис. 2.4 Безпекова допомога США в розрізі 2014-2024 років, %

Джерело: сформовано автором

Слід підкреслити, що Ініціатива сприяння безпеці України (Ukraine Security Assistance Initiative — USAI) є одним із ключових інструментів військової підтримки, який доповнює механізм Presidential Drawdown Authority (PDA), але відрізняється за принципом реалізації. Програма USAI була започаткована Міністерством оборони США у 2015 році як реакція на початок збройної агресії Росії проти України у 2014 році, метою якої виступає надання допомоги у посиленні спроможностей Збройних Сил України та інших сил безпеки для захисту національного суверенітету, територіальної цілісності та стримування зовнішньої агресії.

На відміну від PDA, який передбачає екстрену передачу наявного озброєння зі складів Пентагону, коштами USAI здійснюються прямі закупівлі нового обладнання у військово-промислового комплексу США, що дає змогу більш гнучко та стратегічно планувати зміцнення оборонного потенціалу України. Крім того, у рамках USAI надається логістична підтримка, спеціалізоване навчання особового складу, технічне обслуговування та супровід поставок.

У період до 2022 року обсяги фінансування за програмою USAI залишались відносно стабільними і коливалися в межах 150–275 млн доларів США на рік. Проте з початком повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 року масштаби підтримки різко зросли. За період з 24 лютого 2022 року по 1 січня 2025 року в межах USAI було надано 23 пакети допомоги загальною вартістю 31,208 млрд доларів США.

Динаміка видатків у межах USAI демонструє таку структуру:

- 2022 рік — 8 пакетів допомоги на суму 7,15 млрд дол. США;
- 2023 рік — 9 пакетів на 9,75 млрд дол. США;
- 2024 рік — 6 пакетів, проте із рекордним фінансуванням у 14,308 млрд дол. США, що становить 45,8 % від загальної суми допомоги за три роки.

Таким чином, попри зменшення кількості пакетів у 2024 році, саме на цей період припадає найбільша частка фінансування, що свідчить про зміну акцентів у бік більш масштабної та високотехнологічної підтримки.

Для комплексного аналізу оборонного фінансування варто порівняти обсяги українських і американських витрат у період 2022–2024 років: Україна виділила зі свого державного бюджету приблизно 74,96 млрд дол. США (перераховано за курсом 1 USD = 42,1 UAH); США надали 36,7 млрд доларів США за механізмом PDA; США додатково виділили 31,208 млрд доларів США у межах USAI.

Загальна сума американської безпекової підтримки становить 67,9 млрд доларів США, що еквівалентно близько 90,6 % від усіх оборонних видатків України за досліджуваний період. Це свідчить про критичну важливість

міжнародної підтримки, зокрема з боку США, у забезпеченні обороноздатності України, стабільності її воєнної економіки та адаптації ЗСУ до стандартів НАТО.

Оборонні видатки становлять одну з найвагоміших статей Державного бюджету України.

В умовах повномасштабної війни значна частка фінансових ресурсів спрямовується на забезпечення оборонного сектору.

У цьому контексті військово-фінансова допомога США відіграє ключову роль. Завдяки використанню механізму Presidential Drawdown Authority (PDA), Україна отримує необхідне озброєння, техніку та фінансування, що дозволяє не лише зміцнити обороноздатність, а й перерозподілити внутрішні ресурси на інші критично важливі сфери, такі як соціальний захист населення, охорона здоров'я, освіта та відновлення інфраструктури.

Американська підтримка дозволяє компенсувати до половини обсягу видатків на оборону, що є надзвичайно важливим в умовах структурного дефіциту бюджету та обмежених можливостей для внутрішнього фінансування. З урахуванням суттєвого зростання витрат на національну безпеку, безпекові пакети допомоги від США пом'якшують фіскальний тиск на державу та забезпечують ресурсну спроможність для ведення оборонної кампанії.

Крім суто військових потреб, частина допомоги США має побічний позитивний економічний ефект — інвестиції в інфраструктуру, логістичні системи, кібербезпеку та суміжні галузі сприяють збереженню економічної активності, підтримці виробничих ланцюгів та зайнятості. У результаті зовнішня підтримка сприяє утриманню макроекономічної стабільності, запобігаючи загрозі фінансової дестабілізації або економічної ізоляції України.

Безпекова допомога США також безпосередньо вплинула на посилення боєздатності Збройних Сил України. Зокрема: постачання летального озброєння, зокрема протитанкових ракетних комплексів Javelin, істотно підвищило ефективність знищення бронетехніки противника; нелетальні засоби — системи зв'язку, медичне обладнання, техніка — поліпшили логістику,

комунікацію та можливості надання першої допомоги; організоване професійне навчання українських військовослужбовців сприяло вдосконаленню навичок ведення бойових дій та управління підрозділами; передача розвідувальної інформації та кіберпідтримка посилили здатність протидіяти гібридним загрозам та інформаційним атакам; фінансова допомога сприяла модернізації оборонного сектору відповідно до стандартів НАТО.

Таким чином, американські безпекові пакети забезпечують не лише зміцнення обороноздатності України, а й підтримують її економічну стійкість, що критично важливо для збереження державного суверенітету в умовах затяжного збройного конфлікту.

Узагальнюючи викладене, слід наголосити, що військово-технічна та фінансова допомога США є системоутворювальним фактором підтримки обороноздатності та загальної стабільності України. Вона включає постачання сучасного озброєння та техніки, надання розвідувальної інформації, фінансування, а також підготовку особового складу. Завдяки цьому Україна змогла істотно підвищити ефективність оборонних операцій, зменшити тиск на бюджет і посилити свою міжнародну позицію.

Стратегічна підтримка США має комплексний характер і спрямована на кілька ключових напрямів: зміцнення оборонного потенціалу України; трансформація оборонного сектору відповідно до стандартів НАТО; модернізація військово-промислового комплексу; протидія російській агресії; сприяння інтеграції України в євроатлантичні структури.

Ці заходи відповідають цілям Стратегії національної безпеки України та сприяють реалізації євроінтеграційного курсу держави. В умовах триваючої війни така підтримка не лише зміцнює оборону, а й створює основу для відбудови та сталого розвитку країни в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ ЗІ США В УМОВАХ ТА ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ

3.1. Перспективи довгострокового стратегічного партнерства між Україною та США

На тлі затяжної війни Росії проти України зростає роль США як ключового стратегічного партнера України. Починаючи з 2022 року, США не лише виступили одним із найбільших донорів оборонної, фінансової та гуманітарної допомоги, а й підтвердили свою політичну підтримку на всіх рівнях міждержавного діалогу.

Поглиблення співпраці між Україною та США зумовлюється низкою геополітичних факторів:

- зміною системи міжнародної безпеки та посиленням ролі НАТО в Східній Європі;
- стратегічною зацікавленістю США в стримуванні агресивної політики РФ;
- прагненням США до посилення глобального демократичного порядку;
- високим рівнем громадської підтримки України в американському суспільстві;
- підвищенням ролі України як східного форпосту європейської безпеки.

Вищевказані передумови формують сприятливе підґрунтя для інституціоналізації довготривалого партнерства на основі спільних цінностей, безпекових інтересів та прагнення до стабільного розвитку регіону.

Стратегічне партнерство України та США має потенціал до поглиблення за такими основними напрямками:

1. Оборона і безпека. Очікується подальша інтеграція України до системи євроатлантичної безпеки, зокрема через участь у програмах НАТО, модернізацію Збройних сил України за підтримки США, спільні навчання та

розширення військово-технічної співпраці. Перспективним є укладення двосторонньої оборонної угоди або меморандуму про безпекові гарантії.

2. Енергетична безпека та "зелений перехід". США можуть стати інвестором і технологічним партнером України в проєктах з розвитку відновлюваних джерел енергії, ядерної безпеки, децентралізації енергосистем. Варто очікувати підтримки в інтеграції української енергосистеми до європейської мережі ENTSO-E.

3. Відновлення і модернізація інфраструктури. У післявоєнний період значну роль можуть відіграти американські корпорації, фінансові установи (OPIC, USAID, Світовий банк) у проєктах реконструкції критичної інфраструктури: транспортної, енергетичної, медичної, освітньої.

4. Цифрова трансформація і кібербезпека. Продовження підтримки програм цифрової модернізації державного сектору (на кшталт Dіia), захисту кіберпростору та боротьби з інформаційними загрозами.

5. Освіта і наука. Розширення програм академічного обміну (FLEX, Fulbright, Open World), залучення інвестицій у дослідницькі центри, спільні інноваційні проєкти. Підтримка розвитку STEM-освіти, інтеграція української освіти до глобальної мережі.

6. Культурна дипломатія та гуманітарна допомога. Поглиблення контактів між суспільствами через культурні проєкти, підтримку збереження культурної спадщини, допомогу в реінтеграції ВПО та реабілітації постраждалих.

У 2021 році була оновлена Хартія стратегічного партнерства між Україною та США, яка визначає основні принципи співпраці на довготривалу перспективу. У 2024-2025 роках очікується формування нових механізмів двосторонньої координації, зокрема:

- створення постійної двосторонньої Ради стратегічного партнерства;
- підписання міжурядових угод про довгострокову фінансову і безпекову підтримку;
- спільна розробка дорожньої карти для вступу України до НАТО;

– інституціоналізація економічного діалогу США–Україна через створення спеціальних торговельних місій, галузевих платформ та інвестиційних форумів.

Політична підтримка України в США залишається стабільно високою як з боку Демократичної, так і Республіканської партій. Це створює умови для трансформації поточної допомоги у сталу модель довготривалого партнерства. Окрему роль у цьому відіграє українська діаспора в США, яка виступає важливим комунікаційним містком і фактором впливу на формування відповідних рішень в американському політичному середовищі.

Незважаючи на позитивну динаміку двосторонніх відносин, існує низка викликів:

- зміна зовнішньополітичних пріоритетів США у разі нової адміністрації;
- втома західних країн від війни та ризику зниження обсягів допомоги;
- внутрішньополітична нестабільність в Україні та гальмування реформ;
- посилення гібридних загроз з боку РФ, включаючи кібер-атаки і кампанії дезінформації;
- зниження інтересу бізнесу до участі в проєктах відновлення через високі ризики.

Для мінімізації цих ризиків Україна має продовжити системні демократичні перетворення, демонструвати прозорість у використанні міжнародної допомоги, дотримання стандартів доброчесності та ефективності публічного управління.

Перспективи довгострокового стратегічного партнерства між Україною та США є обнадійливими та багатовимірними, які охоплюють безпекову, економічну, інституційну, соціальну та культурну площини (рис. 3.1).

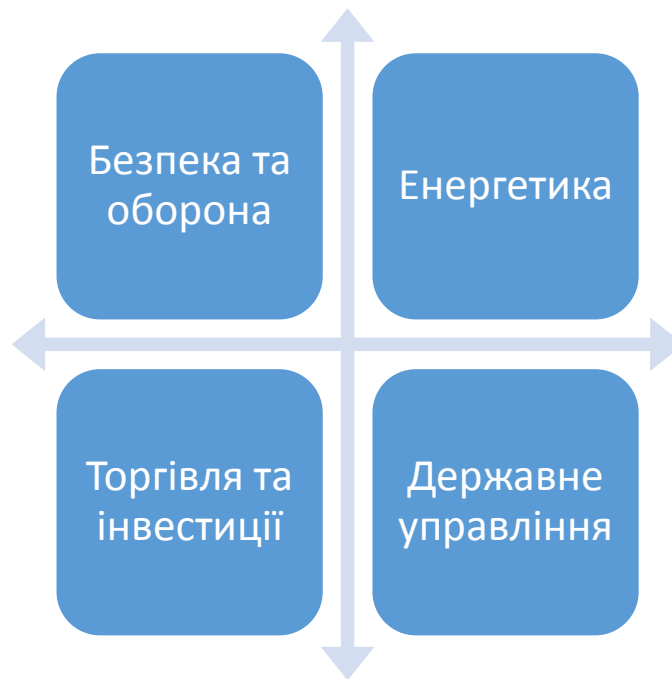

Рис. 3.1 Стратегічні напрями співпраці між США та Україною

Джерело: сформовано автором

На тлі спільних цінностей і спільної загрози з боку авторитарних режимів стратегічний альянс із США набуває для України вирішального значення.

Подальше поглиблення цієї співпраці залежить від ефективності реформ, результатів війни, політичної волі та здатності сторін до системного діалогу. Україна має всі шанси перетворити партнерство зі США на фундаментальний чинник своєї стійкості, відновлення та інтеграції до західного світу.

3.2. Українсько-американська співпраця у сфері інформаційної та енергетичної безпеки в умовах та після завершення війни

У сучасному глобалізованому світі кібербезпека дедалі більше перетворюється на ключовий елемент системи національної безпеки кожної суверенної держави.

З огляду на зростаючу роль цифрових технологій у функціонуванні державних інститутів, інфраструктури та суспільства загалом, захист кіберпростору набуває критичного значення. Особливо актуальним це питання постало для України в умовах збройної агресії Російської Федерації, яка

ведеться не лише на воєнному й політичному фронтах, а й у площині гібридної війни, де важливу роль відіграють інформаційно-психологічні та кібероперації.

Війна проти України характеризується широкомасштабним і системним використанням кіберзасобів як частини стратегії ворога, що потребує суттєвого оновлення національного безпекового середовища, підвищення рівня цифрової мілітаризації, формування спроможностей до кібероборони та нарощування потенціалу кіберстійкості у співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з країнами-членами ЄС, НАТО та іншими державами демократичного світу.

Проблематика кібербезпеки набула критичної гостроти ще у 2014 році після початку гібридної фази російсько-українського конфлікту, зокрема після незаконної анексії Криму та початку збройного протистояння на Донбасі. Саме з цього періоду російські хакерські угруповання, які діють за сприяння або під контролем державних структур РФ, активізували цілеспрямовані кібератаки на українські об'єкти критичної інфраструктури, державні реєстри, інформаційні системи уряду та приватного сектору.

Нова фаза кіберзагроз розпочалася напередодні повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року та продовжилася з підвищеною інтенсивністю після початку бойових дій. За даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, лише у 2022–2023 роках було зафіксовано тисячі цілеспрямованих атак на державні інформаційні ресурси, зокрема на портали органів влади, системи охорони здоров'я, об'єкти енергетики, телекомунікації, транспорт, банківський сектор, а також незалежні медіа та громадські організації.

Основними формами ворожої кібердіяльності стали:

- розповсюдження шкідливого програмного забезпечення, призначеного для знищення даних і виведення з ладу комп'ютерних систем;
- фішингові кампанії, спрямовані на викрадення облікових даних посадовців і працівників критичних установ;
- атаки на логістичні системи, що ускладнювали доставку медикаментів, продуктів харчування та гуманітарної допомоги;

- кібершпигунство та витоки конфіденційної інформації;
- масова дезінформація та інформаційно-психологічні операції (ІІСО), що поєднують цифрові методи із соціальним інжинірингом.

Серед найбільш резонансних випадків – атаки на енергетичну інфраструктуру, зокрема спроби порушити роботу систем управління енергомережами (спроби атак на об'єкти Укренерго та Обленерго), а також атаки на реєстри Міністерства оборони, Національної поліції та центрів надання адміністративних послуг. Були також спроби втручання у роботу систем оповіщення про повітряні тривоги.

Реакція міжнародної спільноти на посилення кіберзагроз проти України була швидкою та скоординованою. Європейський Союз, США, Велика Британія, Канада, Австралія та інші держави виступили не лише з політичною підтримкою, а й забезпечили практичну допомогу у сфері кібербезпеки. Впродовж 2022–2024 років було реалізовано низку міжнародних ініціатив:

- НАТО активізувало роботу свого Центру з кібероборони у Таллінні, куди були залучені українські фахівці;
- ЄС через програму Cyber Rapid Response Teams (CRRTs) надав технічну підтримку у вигляді груп експертів для протидії атакам;
- США через Агентство з кібербезпеки та інфраструктурної безпеки спільно з приватними компаніями, зокрема Microsoft, Google, Mandiant, надали Україні доступ до новітніх аналітичних інструментів і систем раннього виявлення атак;
- відбулося підписання Меморандумів про співпрацю у сфері кіберзахисту між Державного спеціального зв'язку України та національними агентствами союзних країн.

Крім того, міжнародна донорська спільнота профінансувала створення кіберполігону, де здійснюється підготовка фахівців з кібероборони, тестування систем безпеки та реагування на інциденти. Активну роль у цьому процесі відіграють і українські ІТ-компанії, волонтерські кібервійська, які об'єдналися навколо ідеї цифрового спротиву.

Таким чином, розвиток національної системи кібербезпеки в умовах війни є не лише інструментом захисту інформаційного простору, а і фактором збереження стійкості держави в умовах багатовимірної агресії. Враховуючи ескалацію гібридних загроз, посилення ролі кіберпростору у сучасних конфліктах і надалі вимагатиме не лише технологічного переоснащення, а й формування стратегічного бачення, модернізації законодавчої бази, міжнародного партнерства та підвищення рівня кіберграмотності громадян.

З метою зміцнення кіберзахисту України Європейський Союз активізував свою участь у межах Постійного структурованого співробітництва (PESCO), що функціонує в рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Особливий акцент зроблено на розгортанні та координації дій фахівців зі швидкого реагування на кіберінциденти, які стали критично важливими у відповідь на зростаючу кількість кібератак на державні та інфраструктурні об'єкти України. У березні 2022 року Україна офіційно приєдналася як держава-контрибутор до Об'єднаного центру передових технологій з кібероборони НАТО — авторитетного аналітичного й експертного центру Альянсу, що спеціалізується на вивченні тактики, правових механізмів та інструментів кіберзахисту.

Поряд із зусиллями міжнародних організацій, важливу роль у кіберспівпраці відіграють приватні та неурядові структури, що значно активізували свою підтримку з початку повномасштабної війни. Такі провідні технологічні компанії, як Google, Microsoft, Amazon Web Services, надають Україні доступ до інструментів моніторингу, інфраструктури хмарних сервісів, послуг з виявлення та нейтралізації кібератак. Їхня допомога включає в себе також цифрову евакуацію державних даних у хмарне середовище, з метою їхнього збереження та захисту від фізичного знищення.

Значний внесок також робить Європейський центр передового досвіду з протидії гібридним загрозам, який поглиблює аналітичне співробітництво з українськими державними структурами, зосереджуючи увагу на боротьбі з дезінформацією, кібердиверсіями та інформаційними впливами. До неформальної підтримки долучилися й незалежні хакерські спільноти, які в

рамках кіберопору здійснюють контрудари на інформаційні та цифрові системи Російської Федерації, спрямовані на дестабілізацію її державних, безпекових, банківських та медійних інституцій.

Одним із ключових стратегічних партнерів України у сфері кібербезпеки є США, які зберігають лідерство у сфері цифрових технологій, оборонних розробок і кіберозброєння. Українсько-американська співпраця у цій галузі має тривалу історію: з 2014 року, після початку російської агресії, США суттєво посилили підтримку цифрової трансформації сектору безпеки України, зокрема через програми технічної допомоги, тренінги для фахівців, обмін розвідувальною інформацією та модернізацію критичної інфраструктури.

Починаючи з 2017 року, між Україною та США офіційно функціонує двосторонній кібердіалог, що став майданчиком для регулярного обговорення стратегій цифрової безпеки. В рамках першої зустрічі було оголошено про виділення 5 млн доларів США для підвищення здатності України запобігати, зменшувати вплив і оперативно реагувати на кіберзагрози [47].

Подальший розвиток співпраці відбувався під час третього Кібердіалогу Україна – США у 2020 році, де було повідомлено про надання додаткових 8 млн доларів, які доповнили вже надані 10 млн доларів протягом 2017–2018 років. Частина цієї фінансової допомоги передбачалося спрямувати на запуск нового проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), спрямованого на системне посилення спроможностей України у сфері кібербезпеки.

Метою зазначеного проекту стала інституційна реформа кіберсфери, яка охоплює: розробку оновленої нормативно-правової бази; поглиблення взаємодії з приватним сектором; підвищення обізнаності громадськості щодо цифрових загроз; масштабне нарощування людського капіталу у сфері ІТ, зокрема через навчання та підготовку нових фахівців.

Таким чином, кібербезпека України нині базується на багаторівневому партнерстві з провідними міжнародними донорами, урядами демократичних держав, транснаціональними компаніями та громадськими ініціативами. Умови

гібридної війни перетворили кіберпростір на один з ключових театрів бойових дій, а тому роль міжнародної підтримки у цій сфері набуває вирішального значення для захисту цифрового суверенітету України.

З огляду на стрімке зростання кіберзагроз, які супроводжують російсько-українську війну, США продовжують системну підтримку України у сфері кібербезпеки. Одним із ключових напрямів є реалізація цільових проєктів, покликаних зміцнити спроможності України до захисту цифрового середовища та критичної інфраструктури.

В межах одного з таких проєктів уряд США запланував інвестування 38 мільйонів доларів США протягом чотирьох років. Очікується, що це фінансування забезпечить комплексне посилення кіберзахисту України, зокрема:

- розробку та реалізацію оновленої національної кіберстратегії відповідно до стандартів партнерства із західними державами;
- підвищення стійкості критичної інфраструктури до кіберінцидентів;
- удосконалення механізмів реагування на кібератаки та розширення інструментів обміну інформацією між державними органами та партнерами;
- популяризацію питань кібергігієни та підвищення громадської обізнаності щодо кіберризиків;
- навчання спеціалістів з цифрової криміналістики, кіберрозвідки та захисту систем промислового управління.

У контексті інституційного партнерства важливо згадати, що ще у 2018 році Конгрес США схвалив закон «Ukraine Cybersecurity Cooperation Act of 2017», який офіційно закріпив ключові принципи та пріоритети українсько-американського співробітництва у сфері кібербезпеки.

Документ заклав нормативно-правову основу для розбудови спільних механізмів протидії цифровим загрозам та передбачив кілька стратегічних напрямків:

- зміцнення захисту урядових цифрових систем, з особливою увагою до об'єктів критичної інфраструктури (енергетики, транспорту, медицини,

комунікацій);

- зменшення залежності України від російських інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі програмного забезпечення і телекомунікаційного обладнання;

- поглиблення інформаційного обміну між відповідними кіберустановами обох країн та координацію реагування на інциденти.

На період 2019–2022 років сукупна вартість програм підтримки у сфері кібербезпеки, згідно з відкритими оцінками, мала сягнути 500 мільйонів доларів США, що свідчить про масштабність і системність підходу Вашингтону до цифрової допомоги Україні.

До початку повномасштабної фази війни, у центрі українсько-американської кіберспівпраці перебували інноваційні напрямки, зокрема:

- впровадження технологій зв'язку п'ятого покоління (5G);
- розвиток міжнародного цифрового правопорядку;
- участь України у глобальних багатосторонніх заходах, пов'язаних із кіберполітикою (Самітах з кіберстійкості, Глобальних форумах із цифрової довіри тощо);

- обговорення механізмів притягнення до відповідальності держав чи акторів, що здійснюють зловмисні кібероперації, зокрема через використання міжнародного права та норм кібердипломатії.

Важливою віхою у двосторонньому діалозі став 5-й Кібердіалог між Україною та США, що відбувся у червні 2023 року в Естонії. Цей формат став платформою для стратегічного обміну баченням майбутнього цифрової безпеки та зміцнення синхронізованої політики кіберреагування.

Під час зустрічі обговорювались: перспективи інституційної взаємодії у сфері кібернетичної безпеки; обмін аналітичними моделями реагування на інциденти та технологіями виявлення атак; участь у спільних навчаннях, симуляціях кіберкриз та розбудова національного потенціалу цифрової стійкості.

Станом на 2024 рік, загальна сума кібердопомоги, яку США надали Україні з 2016 року, перевищує 120 мільйонів доларів США.

Серед них:

- у 2022 році надано близько 82 мільйонів доларів, що дозволило здійснити низку екстрених заходів з реагування на російські кібератаки;
- у 2023 році – ще 37 мільйонів доларів було спрямовано на підтримку реформ у секторі кібербезпеки, оснащення спеціалізованих центрів та навчання кадрів.

Основна мета цієї допомоги полягає у посиленні спроможності України своєчасно виявляти, стримувати та ефективно реагувати на сучасні кіберзагрози, зокрема ті, що надходять з боку держав-агресорів. Особлива увага приділяється захисту критично важливих цифрових мереж, забезпеченню кіберстійкості стратегічної інфраструктури, удосконаленню механізмів кіберфорензики, а також розбудові нормативно-правової бази, сумісної з євроатлантичними стандартами.

У нинішніх умовах, коли війна вийшла за межі фізичного протистояння і стала війною алгоритмів, коду та мереж, кібербезпека перестала бути другорядним питанням. Вона трансформувалась у стрижневий елемент цифрового суверенітету України, а міжнародна співпраця, зокрема з США, відіграє ключову роль у формуванні національної стратегії стійкості до гібридних загроз..

Важливою складовою міжнародної підтримки України залишається міждержавна співпраця зі Сполученими Штатами Америки, зокрема у сфері кібербезпеки та енергетичної стабільності. У 2024 році відбувся вагомий крок у цьому напрямі: Національний банк України та Міністерство фінансів США підписали Меморандум про взаємодію та співпрацю в сфері кібербезпеки. Документ закріплює наміри сторін щодо довгострокового партнерства, спрямованого на підвищення кіберстійкості української фінансової системи. У межах цього Меморандуму передбачено надання Україні комплексної технічної

допомоги для посилення захищеності банківського сектора від кібератак, а також удосконалення механізмів оперативного реагування на кіберінциденти.

Американські фахівці, зокрема експерти Міністерства фінансів США, надають консультації та практичну допомогу українським установам у впровадженні сучасних стандартів кіберзахисту, включаючи інструменти управління кіберризиками, побудову систем безперервного моніторингу та підготовку профільних фахівців. Це партнерство стало своєчасною відповіддю на зростаючу кіберзагрозу, спричинену активною гібридною агресією РФ у фінансовому секторі.

Крім того, США залишаються стратегічним партнером України в сфері енергетичної безпеки. Американська сторона послідовно підтримує прагнення України до енергетичної незалежності, зокрема шляхом сприяння декарбонізації економіки, дерегуляції енергетичного ринку, диверсифікації джерел енергопостачання, а також модернізації атомного сектору та інтеграції до європейської енергомережі.

У період з 2014 по 2022 рік США надали Україні понад 160 млн доларів США технічної допомоги, спрямованої на зміцнення енергетичної стійкості та незалежності [4]. Значна частина цих коштів була спрямована на технічну та інституційну підготовку до синхронізації з енергетичною мережею ENTSO-E, що відбулася у березні 2022 року. Це з'єднання стало стратегічним кроком у відриві від енергетичної залежності від Росії, особливо важливим на тлі цілеспрямованих атак окупантів на критичну енергетичну інфраструктуру України.

У листопаді 2022 року, у відповідь на масовані ракетні удари по енергетичних об'єктах, держсекретар США Ентоні Блінкен, під час зустрічі G7+ у Бухаресті, оголосив про додаткову допомогу Україні у розмірі понад 53 млн доларів США. Ці кошти були призначені на придбання критично важливого енергетичного обладнання, включно з розподільними трансформаторами, автоматичними вимикачами, розрядниками перенапруги, роз'єднувачами, спецтранспортом та іншими засобами, необхідними для

швидкого реагування на надзвичайні ситуації та забезпечення стабільного електропостачання взимку. Ця допомога доповнила раніше виділені 55 млн доларів США екстреної підтримки, спрямованої на аварійне відновлення систем тепло- та енергопостачання в українських громадах, які найбільше постраждали від обстрілів. Злагоджені дії партнерів, зокрема США, дозволили Україні мінімізувати наслідки енергетичної кризи, викликані військовими діями, та стабілізувати ситуацію в умовах зими 2022–2023 років.

Таким чином, партнерство між Україною та США у сферах кібербезпеки та енергетики демонструє комплексний підхід до зміцнення критичної інфраструктури, стійкості та суверенітету України в умовах воєнного стану. Така системна підтримка є не лише інструментом поточного реагування на виклики, а й стратегічною інвестицією у довготривалу безпеку та відновлення держави.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року Сполучені Штати Америки активізували багатокомпонентну підтримку української держави, яка охоплює політичний, військовий, економічний, гуманітарний та енергетичний виміри. Загальний обсяг допомоги, наданої урядом США з лютого 2022 року, перевищив 32 мільярди доларів США, з яких близько 145 мільйонів доларів було цільовим чином спрямовано на відновлення, модернізацію та зміцнення енергетичного сектору України. Це фінансування охоплювало широкий спектр напрямків – від екстреного реагування на атаки російської армії на об'єкти енергетичної інфраструктури до довгострокової підтримки інтеграції України в європейський енергетичний простір, зменшення енергетичної залежності від Росії, розвитку ядерної безпеки, підтримки гуманітарних програм з постачання енергії та тепла населенню в кризових умовах. Одним із основних партнерів у цих зусиллях виступає Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), а також Міністерство енергетики США (DOE).

Зокрема, USAID забезпечує високопріоритетні закупівлі в енергетичному секторі, орієнтовані на підтримку аварійного виробництва електроенергії,

ремонт пошкоджених електромереж, забезпечення стабільного постачання природного газу та тепла в зимовий період. За даними уряду США, загальна вартість такої допомоги сягнула 80 мільйонів доларів.

Основні акценти у закупівлях було зроблено на: мобільні котельні та генератори, здатні забезпечити автономне теплопостачання; трансформатори, кабелі, захисне обладнання для електромереж та запасні частини та матеріали для оперативного відновлення мереж у випадку атак дронів або ракетних ударів.

Передбачалося, що за рахунок цієї допомоги у 2023 році буде забезпечено опаленням до 7 мільйонів цивільних осіб у 19 областях України, з урахуванням вразливих громад і територій з обмеженим доступом до централізованого постачання енергії.

Крім матеріальної підтримки, надано методологічну та технічну допомогу компанії «Укренерго» для виконання комплексу завдань, пов'язаних із надзвичайною синхронізацією енергосистеми України з європейською мережею ENTSO-E, яка була успішно завершена 16 березня 2022 року. Це стало історичним кроком, що забезпечив енергетичну незалежність України від єдиної енергосистеми з РФ та Білоруссю.

Крім того, США сприяли: налагодженню експорту електроенергії до ЄС з червня 2022 року; адаптації українських генеруючих потужностей до європейських стандартів стабільності та гнучкості та модернізації газотранспортної системи, зокрема підвищенню її опірності до фізичних пошкоджень і кіберзагроз.

Одночасно, Конгрес США надав підтримку Верховній Раді України через консультації та аналітичну допомогу, що сприяло ухваленню низки ключових законів у сфері енергетики. Зокрема, йдеться про:

- Закон про зберігання енергії, що узгоджений з європейськими нормами та відкриває можливості для розвитку систем накопичення;
- механізми корпоративних договорів купівлі-продажу електроенергії для підтримки розвитку «зеленої» генерації;

– інші законодавчі ініціативи щодо лібералізації ринку електроенергії та децентралізації виробництва.

У рамках стратегічної співпраці Міністерство енергетики США у тісній взаємодії з українським Міністерством енергетики здійснювало оцінку критичних потреб сектору, проводило збір і верифікацію інформації щодо дефіциту обладнання, формувало перелік пріоритетів для закупівель. Зусилля було зосереджено на мобілізації ресурсів у приватному секторі США, зокрема через координацію з провідними виробниками та енергетичними компаніями.

У результаті було залучено обладнання, сумісне з українською системою, на суму 35 мільйонів доларів, ще 17,5 мільйонів доларів було виділено на його транспортування та логістичне забезпечення доставки в Україну. Обладнання включало високовольтні трансформатори, автоматизовані модулі управління, цифрові системи контролю навантаження тощо.

Окремим напрямом роботи DOE стала підтримка повноцінної інтеграції України в ENTSO-E, що включала:

- фінансування досліджень з енергетичного моделювання;
- аналіз супутникових даних щодо пошкоджень інфраструктури;
- створення цифрових карт енергосистеми для прогнозування ризиків;
- розробку стратегій кіберзахисту енергетичних об'єктів.

Задля забезпечення безперебійної роботи українських АЕС, США також поставили до України резервне дизельне паливо, критичні компоненти управління, а також три аварійні дизельні генератори, які були закуплені для підвищення рівня безпеки у випадку зникнення зовнішнього живлення.

Державний департамент США виступив активним координатором підтримки "Нафтогазу України" та "Укргазвидобування". Його експерти надавали:

- консультації з реформування корпоративного управління, спрямовані на підвищення прозорості та ефективності;
- технічну допомогу у збільшенні обсягів внутрішнього видобутку

газу;

– оцінку підземних сховищ і поверхневих виробничих потужностей, які є критичними для функціонування енергетичної системи в умовах війни.

Паралельно триває реалізація нових програм, спрямованих на декарбонізацію енергетики, скорочення викидів парникових газів, перехід до кліматично нейтральної моделі розвитку. Вони передбачають створення умов для інтеграції відновлюваної енергетики, підтримку проектів з енергоефективності, стимулювання інвестицій у водень і біометан, а також адаптацію до наслідків зміни клімату.

Особливу увагу Держдепартамент США приділяє розвитку реверсних маршрутів транспортування природного газу, які були закладені впродовж останнього десятиліття. Саме завдяки цим зусиллям Україна отримала можливість імпортувати газ з країн Європейського Союзу, що дало змогу повністю відмовитися від закупівель газу в "Газпрому" ще до початку повномасштабної агресії.

Таким чином, підтримка США в енергетичній сфері має системний, структурований і багаторівневий характер. Вона поєднує оперативне реагування на виклики війни з довгостроковим стратегічним партнерством у трансформації української енергетики відповідно до цілей європейської інтеграції, стійкого розвитку та енергетичної безпеки.

У вересні 2023 року між урядами України та Сполучених Штатів Америки був підписаний Меморандум про співпрацю в галузі забезпечення стійкості енергетичної системи України [41]. Цей стратегічний документ заклав основи для довгострокової взаємодії в контексті відновлення критичної енергетичної інфраструктури, проведення глибоких реформ в енергосекторі, розвитку розподіленої генерації, а також підтримки переходу України до низьковуглецевої, конкурентоспроможної та інтегрованої з Європою енергетичної економіки у післявоєнний період.

У межах Меморандуму сторони узгодили такі ключові напрями співпраці:

- відновлення пошкодженої електроенергетичної, теплової та газової інфраструктури України;
- підвищення стійкості української енергосистеми до зовнішніх атак і перебоїв, з особливим акцентом на забезпечення безперебійного постачання критично важливих послуг, таких як опалення, водопостачання, водовідведення, транспорт, телекомунікації та охорона здоров'я;
- розвиток розподіленої газової генерації, включаючи впровадження високоефективних газових турбін комбінованого циклу, вироблених у США;
- активізація розгортання розподіленої генерації на основі відновлюваних джерел енергії в електро- та теплогенерації;
- поглиблення інтеграції України до енергетичних ринків ЄС, зокрема через вдосконалення зв'язків із газовими та електричними мережами Європи;
- продовження реформування енергетичного сектору України відповідно до норм та принципів Європейського Союзу і Договору про заснування Енергетичного Співтовариства;
- співпраця у сфері цивільної ядерної енергетики, включно з модернізацією та підвищенням безпеки ядерних об'єктів;
- зміцнення систем захисту критично важливої енергетичної інфраструктури від фізичних та кіберзагроз.

У рамках реалізації положень Меморандуму уряд США оголосив про надання 522 млн доларів США допомоги, з яких 422 млн доларів безпосередньо спрямовуються на потреби енергетичного сектору України. Ще 100 млн доларів будуть виділені за умови виконання низки інституційних реформ, зокрема:

- до жовтня 2023 року – ухвалення нового статуту та створення незалежної Наглядової ради ТОВ «Оператор ГТС України»;
- до листопада 2023 року – запуск відкритого конкурсу з обрання членів Наглядової ради ДП «НАЕК Енергоатом»;
- до грудня 2023 року – реорганізація «Енергоатому» у ПАТ з прозорою корпоративною структурою.

Співпраця між Україною та США в енергетичній сфері є глибокою, багатосторонньою і охоплює не лише реагування на поточні виклики, а й формування стійкої енергетичної архітектури майбутнього. Основні вектори такої співпраці зосереджені на:

- зміцненні енергетичної безпеки України: з 2014 року США надали понад 160 млн доларів технічної допомоги, зокрема для підтримки аварійного відновлення електроенергетичної, теплової та газової інфраструктури, забезпечення базових послуг, таких як опалення, водопостачання та каналізація;

- підтримці проєктів у сфері енергоефективності та зеленого переходу, включно з впровадженням технологій чистої енергії, децентралізованого виробництва та модернізації старих потужностей;

- інтеграції енергетичних ринків України з ринками ЄС, що передбачає гармонізацію регуляторного середовища, підвищення прозорості та розвиток конкурентного середовища.

Таким чином, американсько-українське партнерство в енергетичній сфері має стратегічне значення як для енергетичної автономії України, так і для європейської енергетичної безпеки загалом.

Американсько-українське партнерство передбачає не лише післявоєнну відбудову, а й фундаментальну трансформацію енергетичного ландшафту України відповідно до принципів сталого розвитку та європейської інтеграції.

ВИСНОВКИ

У ході виконання бакалаврської роботи було комплексно досліджено питання міжнародної підтримки України з боку Сполучених Штатів Америки в умовах широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації. Зроблені у роботі теоретичні, аналітичні та емпіричні узагальнення дозволяють виокремити низку ключових висновків.

Підтверджено, що міжнародна підтримка у воєнний час є важливим інструментом зміцнення обороноздатності, забезпечення соціально-економічної стійкості держави та її політичної суб'єктності у світовій системі.

Аналіз стратегій, інституцій і форматів допомоги США засвідчив, що Вашингтон є ключовим партнером України у протистоянні агресору. Американська допомога є багатовекторною та включає не лише постачання озброєнь, а й економічну підтримку, гуманітарні програми, відновлення інфраструктури, розвиток кібербезпеки та енергетичної незалежності.

Досліджено еволюцію підходів до трактування міжнародної підтримки у політологічному дискурсі. Визначено, що на тлі російсько-української війни традиційні такі концепції як: реалістична, ліберальна, конструктивістська та інші вимагають переосмислення. Вони вже не в повній мірі відображають специфіку сучасної гібридної війни та нові реалії взаємозалежного світу. У цьому контексті підтримка України стала прикладом синергії між політичним інтересом, моральною відповідальністю та безпековою необхідністю для демократичної частини світу.

За результатами аналізу фінансових, військових і технічних програм, реалізованих США в період 2022–2024 років, встановлено, що:

– загальний обсяг допомоги з боку США перевищив 32 млрд дол. США, з яких значна частина була спрямована на забезпечення Збройних сил України;

- понад 120 млн дол. США США надали для розвитку українського кіберзахисту, модернізації захисту критичної інфраструктури, навчання фахівців і впровадження інструментів кіберрозвідки;
- у сфері енергетики надано допомогу на суму щонайменше 145 млн дол. США, включаючи постачання резервного обладнання, генераторів, підтримку синхронізації з ENTSO-E та консультативну допомогу Верховній Раді та Укренерго;
- реалізовано значну кількість проєктів технічної допомоги у сфері реформи корпоративного управління, видобутку газу, декарбонізації, енергоефективності та формування нової кліматичної політики України.

Встановлено, що США не обмежуються разовими інтервенціями, а реалізують довгострокову стратегію, яка включає такі елементи: цифрову трансформацію оборонного сектору, інтеграцію української енергосистеми в європейський ринок, реформу секторального управління, посилення прозорості, розвиток малого і середнього бізнесу. Таким чином, американська допомога поєднує кризове реагування із сталим стратегічним розвитком.

Важливою є роль інституційного співробітництва. Партнерство України з USAID, Міністерством енергетики США, Державним департаментом, Пентагоном, Агентством кібербезпеки США і Конгресом дозволяє узгоджено реалізовувати як урядові, так і міжсекторальні ініціативи. Українсько-американський кібердіалог, підтримка оборонних кластерів, робота в рамках багатосторонніх платформ — усе це вказує на високий рівень політичної взаємодії.

Проаналізовано перспективи довгострокового стратегічного партнерства між Україною та США. З огляду на актуальні виклики та трансформацію міжнародної безпекової архітектури, існують вагомі підстави вважати, що українсько-американське партнерство стане постійним елементом нової

системи регіональної та глобальної стабільності. Ідеться не лише про воєнну підтримку, а й про формування спільного бачення безпеки в Чорноморському регіоні, участь у відновленні країни, імплементацію євроатлантичних стандартів у держуправління та економіку.

Загалом, проведені дослідження довело: роль підтримки з боку США є визначальною у забезпеченні національної безпеки, економічної стабільності та майбутнього сталого розвитку України.

В умовах сучасних викликів, які поєднують військову агресію з кібер- і енергетичним терором, така підтримка не лише зміцнює державу, а й створює нові моделі партнерства, засновані на цінностях, взаємній відповідальності та спільному баченні майбутнього.

Результати цієї роботи можуть бути використані як основа для подальших наукових досліджень у сфері міжнародної безпеки, зовнішньої політики, стратегічної комунікації, енергетичної дипломатії та кібероборони. А практичні напрацювання можуть слугувати дороговказом для органів влади у розробці політик взаємодії з міжнародними партнерами в умовах трансформаційного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні звіти Центру Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua>
2. Андрійшена, Г. (2023). Аналіз підходів до дестабілізації суспільно-політичної системи України в умовах російсько-української війни. У Г. П. Ситник & Л. М. Шипілова (Ред.), *Політичні наслідки війни російської федерації проти України та шляхи їх подолання: матеріали наук.-практ. семінару* (с. 54). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
3. Баймуратов М. О. *Модифікації державного суверенітету європейської інтеграції в контексті відносин ЄС з державами-членами*. – Одеса: Фенікс, 2022. – 412 с.
4. Бекешкіна, І. (2022). Євроатлантичний курс України: динаміка громадської думки. *Дзеркало тижня*, (14).
5. Бережна К. І. *Принципи організації та функціонування інститутів влади в Європейському Союзі та Україні: порівняльний правовий аналіз*. – Київ: Ін Юре, 2021. – 387 с.
6. Віднянський, С. (2023). ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, (32), 11–44.
7. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Європейська правда. (2024). Три шляхи та одна перешкода: як США можуть надати військову допомогу ЗСУ навіть без бюджету. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/15/7183770/>
9. Закон України «Про основи забезпечення кібербезпеки України». – №2163-VIII від 05.10.2017.
10. Закон України «Про основи національного спротиву». – Відомості Верховної Ради України, 2022, №2.

11. Івасечко, О., & Лопушанський, П. (2023). Військова допомога США Україні у протидії збройній агресії росії у 2014–2023 рр. *Вісник Львівського університету*, (49). <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.32>
12. Копійка В. В. *Європейський Союз: політична система, право та політики*. – Київ: Либідь, 2020. – 496 с.
13. Литвинчук, О., Шевчук, А., & Войтюк, О. (2024). Міжнародна допомога Україні в умовах війни як вид співробітництва з міжнародними організаціями. *Євроінтеграція України та економічна безпека держави*, 1(32), 239–252.
14. Міністерство енергетики України. URL: <https://mev.gov.ua>
15. Офіційний сайт Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>
16. Офіційні звіти Державного департаменту США щодо підтримки України. URL: <https://www.state.gov>
17. Офіційні публікації ENTSO-E щодо інтеграції енергетичної системи України. URL: <https://www.entsoe.eu>
18. Посилення кібербезпеки України: звіти EU CyberNet. URL: <https://www.eu-cybernet.eu>
19. Про Букви. (2024). США оголосили про пакет допомоги Україні на \$425 млн. URL: <https://bukvy.org/ssha-ogolosyly-pro-paket-dopomogy-ukrayini-na-425-mln/>
20. Стратегія енергетичної безпеки України до 2035 року. – Офіційна редакція, 2021.
21. Український інститут майбутнього. *Щорічний звіт про безпекові виклики України*. – Київ, 2023. – 128 с.
22. Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium*, 10(2), 126–155.

23. Dos, S. T. (1970). The Structure of Dependence. *American Economic Review*.
24. Doyle, M. W. (1986). Liberalism and World Politics. *American Political Science Review*.
25. Frank, A. G. (1969). Dependency and Underdevelopment. *Latin American Perspectives*.
26. Golos Ameryky. (2023). США оголосили новий пакет допомоги Україні – більше снарядів для ППО, HIMARS та артилерії. URL: <https://www.holosameryky.com/a/novae-paketdopomogy-ukraini/7386972.html>
27. Golos Ameryky. (2024). Боєприпаси для NASAMS і HIMARS, ракети Stinger – міноборони США повідомило, яка зброя увійшла в новий пакет допомоги. URL: <https://www.holosameryky.com/a/minoborony-ameryky-povidomylo-jaka-zbroja-uvijshla-v-paketdopomphy/7824813.html>
28. Held, D., et al. (1999). *Global Transformations: Politics, Economics, and Culture*. *International Journal Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 54(4).
29. Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton University Press.
30. Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Little, Brown, and Company.
31. March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. New York: Free Press.
32. Morgenthau, H. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. A.A. Knopf.
33. OECD. *Ukraine: Recovery and Reconstruction*. OECD Reports, 2023. URL: <https://www.oecd.org/ukraine>

34. Politarena. (2023). В Пентагоні оголосили вміст нового пакету військової допомоги Україні: повний перелік. URL: <https://politarena.online/v-pentahoniholosyly-vmist-novoho-paketu-viyskovoi-dopomohy-ukraini-povnyu-perelik-16933/>
35. RBC-Ukraine. (2024). Гроші для сильних: як змінювався оборонний бюджет України від початку війни. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/groshi-silnih-k-zminyuvavsya-oboronniybyudzheth-1732120941.html>
36. RFERL. *U.S. Aid to Ukraine: Tracking Military, Humanitarian, and Energy Assistance*. URL: <https://www.rferl.org>
37. Ruggie, J. G. (1998). What Makes the World Hang Together? Neoliberalism and the Social Constructivist Challenge. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/5333872.pdf>
38. Scholte, J. A. (2005). *Globalization: A Critical Introduction*. Bloomsbury Publishing.
39. Tickner, J. A. (2001). Gendering World Politics: Issues and Approaches in the Post-Cold War Era. *International Journal Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 57(3), 486.
40. U.S. Department of Defense. (2024). *Ukraine Events Timeline*. URL: <https://www.defense.gov/Spotlights/Support-for-Ukraine/Timeline/>
41. U.S. Department of Energy – Ukraine Energy Support Programs. URL: <https://www.energy.gov>
42. Ukraine Cybersecurity Cooperation Act of 2017 // U.S. Congress. URL: <https://www.congress.gov>
43. Ukraine's Cyber Dialogue with the United States – Joint Statement (June 2023). – U.S. Embassy in Estonia. URL: <https://ee.usembassy.gov>
44. UkrMilitary. (2024). Склад 67-го пакету допомоги США в рамках PDA на \$425 млн. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2024/10/67-pda-425.html>

45. UkrMilitary. (2024). США оголосили 68-й пакет допомоги у рамках PDA. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2024/10/68-pda-400.html>
46. UNIAN. (2024). США оголосили про новий пакет допомоги Україні: що в ньому? URL: <https://www.unian.ua/weapons/ssha-ogolosili-pro-noviy-paket-dopomogi-ukrajini-shcho-v-nomu12826623.html>
47. United States Agency for International Development. *U.S. Assistance to Ukraine 2022–2023*. URL: <https://www.usaid.gov/news-information>
48. USAI Announcements. (2024). *Ukraine Security Assistance Initiative (USAI) Announcements / Budget Execution*. URL: https://comptroller.defense.gov/Budget-Execution/USAI_Announcements/
49. Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. Cambridge University Press.
50. Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.